

**ZARASŲ MIESTO VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA
2016 - 2022 M.**

2016 m., Zarasai

TURINYS

ĮVADAS.....	3
I. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA IR GYVENTOJŲ, KURIEMS TAKOMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, APIBRĖŽTIS	5
II. TERITORIJOS, KURIAI RENGIAMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, ANALIZĖ	6
III. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR JŲ ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS RODIKLIAI BEI INTEGRUOTO IR NOVATORIŠKO STRATEGIJOS POBŪDŽIO APIBŪDINIMAS.....	31
IV. GYVENAMOSIOS VIETOVĖS BENDRUOMENĖS DALYVAVIMO, RENGiant VIETOS PLĖTROS STRATEGIJĄ, APIBŪDINIMAS.....	37
V. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO VEIKSMŲ PLANAS.....	39
VI. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS VALDYMO IR STEBĖSENOS TVARKA	46
VII. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS FINANSINIS PLANAS	50
PRIEDAI.....	57

ĮVADAS

Vietos plėtros strategijos rengimo tikslas – didinti bendruomenių socialinę integraciją bei gerinti vietines įsidarbinimo galimybes Zarasų mieste, išnaudojant gyvenamosios vietovės bendruomenių, verslo ir vietos valdžios ryšius.

Strategijos rengėjas: Zarasų miesto vietos veiklos grupė (toliau – ZMVVG).

Šiuo metu ZMVVG yra 24 nariai. Asociacijos pirmininke išrinkta Rasa Juškėnienė. Pirmajame visuotiniame narių susirinkime išsirinkti 9 tarybos nariai – po lygiai iš verslo sektoriaus, nevyriausybinių organizacijų ir vietos valdžios.

Zarasų miesto vietos veiklos grupė (juridinio asmens kodas 304082948) įregistruota 2015 m. rugpjūčio 18 d. ZMVVG nariai – 3 sektorių atstovai: bendruomeninių organizacijų ir(ar) vietos nevyriausybinių organizacijų atstovai, verslo įmonių ir(ar) asocijuoto verslo atstovai ir valdžios atstovai:

Verslo įmonių ir(ar) asocijuoto verslo atstovai:

- Raimonda Lapėnienė, „Vijuandra“ svečių namai;
- Vytautas Bratiška, Uždaroji akcinė bendrovė „Adatėlė“;
- Olga Podolskienė, Uždaroji akcinė bendrovė „Samaniai“;
- Adas Malcis, Uždaroji akcinė bendrovė „Čilus“;
- Ignas Tiškevičius, Uždaroji akcinė bendrovė „IgNNoras“.

Bendruomeninių organizacijų ir(ar) vietos nevyriausybinių organizacijų atstovai:

- Virginija Baliienė, Zarasų verslininkų ir vadybininkų asociacija;
- Rimvydas Podolskis, Zarasų miesto bendruomenė;
- Arūnas Survila, Nacionalinis socialinės integracijos institutas;
- Juras Juškėnas, Asociacija „Ogesta“;
- Olga Ludziš, Zarasų krašto žmonių su negalia sąjunga;
- Justas Šukštulis, Zarasų jaunimo vandens sporto klubas;
- Arvydas Veikšra, Asociacija „Bendruomenių renginiai“;
- Romualdas Tuzikas, Zarasų teniso klubas;
- Arvydas Petkevičius, Zarasų automobilių sporto klubas „Akseleratorius“;
- Rasa Juškėnienė, Zarasų rajono jaunimo visuomeninių organizacijų sąjunga „Apskritas stalas“.
- Nijolė Ragauskienė, Lietuvos samariečių bendrijos Zarasų skyrius;
- Daiva Kelečienė, „Zarasų moterų politikų bendruomenė“;
- Valentina Raubiškienė, „Zarasų parapijos bendruomenė“;

Valdžios atstovai (savivaldybės taryba):

- Virginija Abramavičienė, Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyrius;
- Aurimas Gudas, Zarasų rajono savivaldybės kultūros centras;
- Nijolė Šukštulienė, Viešoji įstaiga Zarasų turizmo ir verslo informacijos centras;
- Stanislova Bikulčiūtė, Zarasų rajono savivaldybės viešoji biblioteka;
- Valentina Paliūnienė, VšĮ Zarasų rajono socialinių paslaugų centras;
- Rimantas Jurevičius, Zarasų rajono savivaldybės tarybos narys.

ZMVVG tikslai:

✓ Skatinti ir paremti vietines žmonių iniciatyvas socialinės paramos, verslo, gamtos apsaugos, švietimo, kultūros, ir kitose srityse.

- ✓ Pagerinti vietines įsidarbinimo galimybes ir didinti bendruomenių socialinę integraciją, išnaudojant vietos bendruomenių, verslo ir vietos valdžios ryšius bei esant galimybei, sukuriant naujas darbo vietas.
- ✓ Telkti suinteresuotų vietos valdžios, verslo, nevyriausybinių ir kitų įstaigų bei organizacijų pastangas ieškant tinkamiausių sprendimų kelti Zarasų miesto ekonominę ir socialinę gerovę.

ZMVVG valdybą sudaro 9 nariai, kurie atstovauja bendruomenines organizacijas ir(ar) vietos nevyriausybines organizacijas, verslo įmones ir valdžios atstovus. Balsuojant kiekvienas narys turi lygias balsų proporcijas. ZMVVG valdybos nariai:

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Sektorius
1.	Ignas Tiškevičius	Verslo atstovas
2.	Raimonda Lapėnienė	Verslo atstovė
3.	Adas Malcis	Verslo atstovas
4.	Nijolė Ragauskienė	NVO atstovė
5.	Romualdas Tuzikas	NVO atstovas
6.	Virginija Baliienė	NVO atstovė
7.	Virginija Abramavičienė	Valdžios atstovė
8.	Rimantas Jurevičius	Valdžios atstovas
9.	Valentina Paliūnienė	Valdžios atstovė

Strategija parengta pagal 2014-2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos, 8 prioriteto „Socialinės įtraukties didinimas ir parama kovai su skurdu“, 8.6 investicinio prioriteto „Bendruomenės inicijuojamų vietos plėtros strategijų įgyvendinimas“ 8.6.1 konkretų uždavinį „Pagerinti vietines įsidarbinimo galimybes ir didinti bendruomenių socialinę integraciją, išnaudojant vietos bendruomenių, verslo ir vietos valdžios ryšius“.

I. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA IR GYVENTOJŲ, KURIEMS TAIKOMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, APIBRĖŽTIS

Šiame skyriuje pateikiama informacija apie vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritoriją, gyventojus, tikslines gyventojų grupes, į kurias bus orientuota vietos plėtros strategija.

Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorija

Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorija: Zarasų miestas. Lietuvos Respublikos žemės fondo (toliau – Žemės fondas) 2015 m. pr. duomenimis, Zarasų miesto plotas 1279,23 ha t.y. beveik 1 proc. (0,96 proc.) bendro Zarasų rajono savivaldybės (toliau – ZRS) ploto (133 400 ha). 1 lentelėje pateikiama Zarasų miesto žemės sudėtis 2013 m. pr. ir 2015 m. pr.

1 lentelė

Žemės sudėtis Zarasų mieste

Žemės sudėtis	2013 m. pr.	2015 m. pr.	Pokytis, proc.
Žemės ūkio naudmenos	322	225,19	-30,06
Miškai	177	193,50	9,32
Keliai	47,80	53,38	11,67
Užstatyta teritorija	192,36	305,74	58,94
Vandenys	434	441,32	1,69
Kita žemė	109,64	60,10	-45,18
Bendras plotas, ha	1 282, 80	1 279, 23	0,28

Šaltinis: Lietuvos Respublikos žemės fondas

Kaip nurodoma 1 lentelėje, užstatytos teritorijos padaugėjo 58,94 proc., vandenių 1,69 proc., kelių 11,67 proc. Nors bendras Zarasų miesto plotas sumažėjo nuo 1 282,80 iki 1 279,23 ha, t.y. 0,28 proc., tačiau akivaizdžiai padidėjo užstatytos teritorijos plotas (net 58,94 proc.) dėl miesto teritorijų plėtros. Kitos žemės sumažėjo 45,18 proc., žemės ūkio naudmenų 30,06 proc.

Nors Zarasų miestas užima tik 0,96 proc. visos Zarasų rajono teritorijos, jame gyvena 6736¹ gyventojų, t.y. beveik pusė visų rajono gyventojų (17 318). Zarasų miestas yra ne tik rajono savivaldybės centras, bet yra ir kompleksinė saugoma teritorija. Zarasai yra tikslinė teritorija ir patenka į Utenos regiono **integruotos teritorijų vystymo** programos įgyvendinimo teritoriją. Utenos regiono integruotą teritorijų vystymo programa patvirtinta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2015 m. rugsėjo 14 d. įsakymu Nr. 1V-722 „Dėl Utenos regiono integruotos teritorijų vystymo programos patvirtinimo“ (toliau – Utenos regiono ITV programa). Utenos regiono ITV programos tikslas – padidinti ekonominį aktyvumą Utenos regione.

Tikslinės gyventojų grupės, į kurias bus orientuota vietos plėtros strategija:

- ✓ bedarbiai ir ilgalaikiai bedarbiai,
- ✓ neaktyvūs asmenys,
- ✓ nedirbantis, nestudijuojantis ir nesimokantis jaunimas,
- ✓ neįgalieji, senyvo amžiaus asmenys ir kiti socialinę atskirtį patiriantys asmenys.

¹ Remiantis 2015 m. pr. Lietuvos Respublikos statistikos departamento (toliau – Statistikos departamentas) duomenimis

II. TERITORIJOS, KURIAI RENGIAMA VIETOS PLĖTROS STRATEGIJA, ANALIZĖ

Šiame skyriuje analizuojami teritorijos vystymosi poreikiai ir galimybės, aprašomi svarbiausi socialinei, ekonominei, demografini šios teritorijos būklei įtaką darantys teigiami ir neigiami veiksniai ir jų tarpusavio sąsajos, pateikiama SSGG analizė, analizuojama, kaip strategija prisideda prie Integruotų teritorijų vystymo programos tikslų ir uždavinių.

Demografinė situacija

Gyventojų sudėtis. Lietuvos Respublikos statistikos departamento (toliau – Statistikos departamentas) duomenimis, gyventojų skaičius Zarasų mieste mažėja – 2013 m. pradžioje buvo 6 966 gyventojų, o 2015 m. pradžioje – 6 736 gyventojų, t.y. 3,3 proc. sumažėjimas. Lyginant su kitais Utenos apskrities miestais, pvz., Utena ir Visaginu, gyventojų skaičiaus mažėjimas juose yra kiek didesnis atitinkamai – 3,48 proc. (2013 m. pradžioje – 28 015, 2015 m. pradžioje – 27 041) ir 4,04 proc. (2013 m. pradžioje – 20 988, 2015 m. pradžioje – 20 141) ir tai viršija šalies rodiklį atitinkamu laikotarpiu – 1,3 proc. (2013 m. pradžioje – 3 003 641, 2015 m. pradžioje – 2 943 472).

Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių ir lytį. Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių ir lytį Zarasų mieste pateikiamas 2 lentelėje.

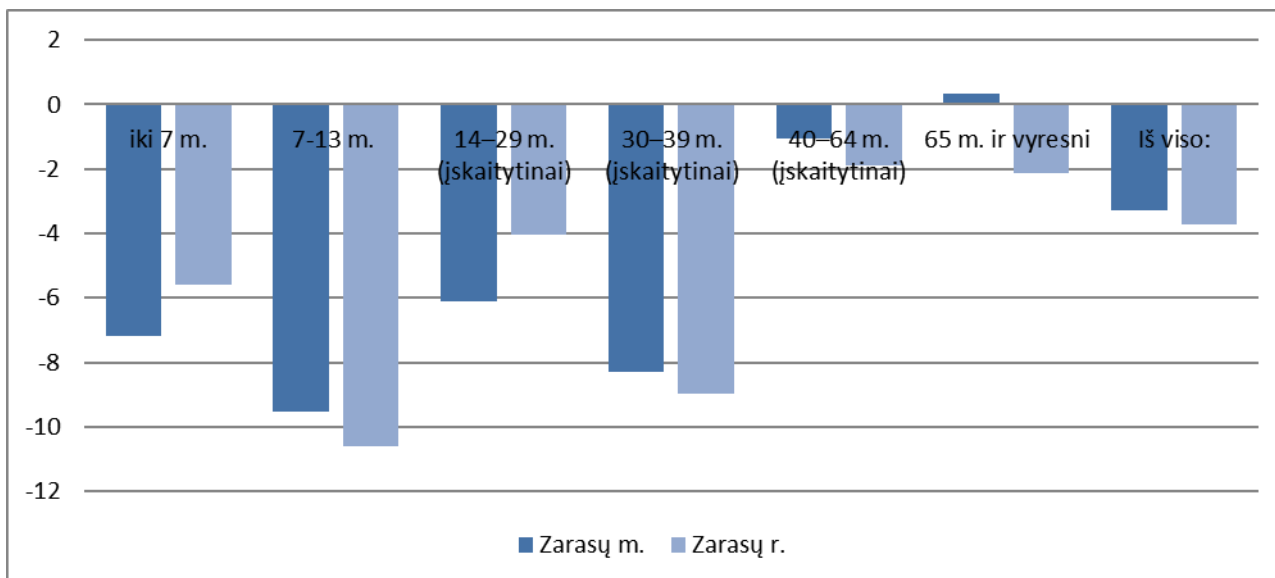
2 lentelė

Gyventojų pasiskirstymas pagal amžių ir lytį Zarasų mieste

Amžiaus grupė	Vyrai			Moterys			Bendras skaičius		
	2013 m. pr.	2015 m. pr.	Pokytis (asm.)	2013 m. pr.	2015 m. pr.	Pokytis (asm.)	2013 m. pr.	2015 m. pr.	Pokytis (asm.)
iki 7 m.	251	239	-12	236	213	-23	487	452	-35
7-13 m. (įskaitytinai)	204	183	-21	164	150	-14	368	333	-35
14-29 m. (įskaitytinai)	621	586	-35	608	568	-40	1229	1154	-75
30-39 m. (įskaitytinai)	367	358	-9	379	326	-53	746	684	-62
40-64 m. (įskaitytinai)	1168	1151	-17	1460	1449	-11	2628	2600	-28
65 m. ir vyresni	489	477	-12	1019	1036	17	1508	1513	5
Iš viso:	3100	2994	-106	3866	3742	-124	6966	6736	-230

Šaltinis: Statistikos departamentas

Kaip nurodoma 2 lentelėje, beveik visose amžiaus grupėse matomas gyventojų sumažėjimas. Didžiausias procentinis gyventojų sumažėjimas pastebimas 7-13 m. amžiaus grupėje – 9,51 proc. (35 gyventojai, iš jų 14 moterų), antroje vietoje 30-39 m. amžiaus grupė – 8,31 proc. (62 gyventojai, iš jų 53 moterys), trečioje vietoje vaikai iki 7 m. amžiaus grupė – 7,19 proc. (35 gyventojai, iš jų 23 moterys). Nors 14-29 m. asmenų skaičiaus sumažėjimas yra didžiausias, tačiau procentine išraiška jis yra mažesnis nei kitose amžiaus grupėse, t.y. 6,10 proc. Vienintelėje 65 m. ir vyresnių amžiaus grupėje yra labai nežymus gyventojų padidėjimas – 0,33 proc. Bendra demografinė situacija per pastaruosius dvejus metus prastėjo: per šį laikotarpį mieste gyventojų sumažėjo 3,3 proc. Taigi, Zarasų miesto gyventojų populiacija mažėja ir sensta.

1 grafikas. Gyventojų pasiskirstymo pagal amžių ir lytį Zarasų mieste ir Zarasų rajone palyginimas (bendras pokytis, proc.)

Šaltinis: Statistikos departamentas

Kaip matome iš 1 grafike pateiktos informacijos, matomas bendras gyventojų skaičiaus mažėjimas tiek Zarasų mieste, tiek visame rajone. Svarbu pastebėti, kad ryškiausi skirtumai yra vaikų iki 7 metų amžiaus bei asmenų 14-29 metų tarpsniuose, atitinkamai skirtumas yra 1,58 proc. ir 2,07 proc. Zarasų mieste matomas vyresnių nei 65 metų amžiaus asmenų bendro skaičiaus padidėjimas. Taigi, iš pateiktos informacijos matome, kad Zarasų mieste, lyginant su visu rajonu yra vaikų bei jaunimo skaičiaus sumažėjimas.

Medianinis gyventojų amžius². Zarasų rajonas³ pasižymi aukštu medianinio gyventojų amžiaus rodikliu – daugėja vyresnio ir mažėja jaunesnio amžiaus žmonių. Statistikos departamento duomenimis, nuo 2013 m. pr. iki 2015 m. pr. šis rodiklis pakilo nuo 46 iki 47 ir viršija šalies rodiklį, kuris ataskaitiniu laikotarpiu išliko nepakitęs, t.y. 42. Utenos rajone, kaip ir Zarasų, stebima didėjimo tendencija, tačiau rodiklis žemesnis: 2013 m. pr. – 45, 2015 m. pr. – 46.

Gimstamumas ir mirtingumas. Statistikos departamento duomenimis, *gimstamumas Zarasų rajone nuo 2012 m. iki 2014 m. sumažėjo 12,21 proc.* (nuo 172 iki 151), lyginant su Utenos rajono ir Lietuvos rodikliu tai gana ženklus padidėjimas. Utenos rajone gimstamumas sumažėjo 8,05 proc. (nuo 323 iki 297), o bendras Lietuvos rodiklis sumažėjo 0,3 proc. (nuo 30 459 iki 30 369). Mirtingumas Zarasų rajone nuo 2012 m. iki 2014 m. sumažėjo 13,32 proc. (nuo 368 iki 319). Tai yra labai stiprus sumažėjimas, lyginant su bendru Lietuvos rodiklio sumažėjimu (nuo 40 938 iki 40 252) – 1,68 proc.

Statistinius duomenis apie Zarasų miesto gyventojų populiacijos mažėjimą ir senėjimą patvirtina ir miesto gyventojai, kurie apklausos⁴ metu šias problemas įvardino kaip vienas iš didžiausių problemų rajone:

✓ teigiančių, jog didžiausia problema Zarasų rajone yra gyventojų skaičiaus mažėjimas – 71 proc.

² Medianinis amžius – į dvi skaičiumi vienodas jaunesnių ir vyresnių gyventojų grupes visuomenę skirianti amžiaus riba

³ Pateikiami viso rajono duomenys, nes atskirai Zarasų miesto duomenys nėra pateikiami

⁴ Zarasų miesto situacijos ir gyventojų poreikių tyrimo apklausa atlikta 2015 m. lapkričio 5 – gruodžio 15 dienomis. Tyrimo ataskaita su grafine informacija pateikiama VPS prieduose

✓ teigiančių, didžiausia problema Zarasų rajone yra gyventojų senėjimas – 55 proc.

Migracija. 3 lentelėje pateikiami Zarasų rajono⁵ gyventojų migracijos srautai.

3 lentelė

Migracijos srautai. Vidaus ir tarptautinė migracija

Teritorija	Atvykusieji (asmenys)		Išvykusieji (asmenys)		Neto migracija (asmenys)	
	2012 m.	2014 m.	2012 m.	2014 m.	2012 m.	2014 m.
Zarasų r.	515	510	641	623	-126	-113
Utenos r.	949	1.101	1.393	1.330	-444	-229
Lietuvos Respublika	79 896	85 709	101 153	98 036	-21 257	-12 327

Šaltinis: Statistikos departamentas

Kaip matome iš pateiktos lentelės, atvykusiųjų skaičius vis dar yra mažesnis, nei išvykusiųjų, tačiau jis palyginus su bendra Lietuvos situacija yra mažas. Atvykusiųjų skaičius nuo 2012 m. iki 2014 m. į Zarasų rajoną sumažėjo neženkliai, tik 5 asmenimis. Analizuojant visos Lietuvos bei Utenos rajono situaciją, galime pastebėti, kad juose matome bendrą didėjimo tendenciją, kuomet atvykstančiųjų skaičius atitinkamai padidėjo nuo 79 896 iki 85 709 asmenų ir nuo 949 iki 1 101 asmenų, kas skiriasi nuo Zarasų rajone esančio atvykusiųjų skaičiaus mažėjimo. Išvykusiųjų skaičius Zarasų rajone sumažėjo – 2,81 proc., kai tuo tarpu Utenos rajone sumažėjimas buvo 4,52 proc., Lietuvoje – 3,08 proc. Neto migracija Zarasų rajone sumažėjo nežymiai, t.y. 10,32 proc., Utenos rajone sumažėjimas siekia 48,42 proc., o Lietuvoje – 42,01 proc., vadinasi iš Zarasų rajono išvykstama daug dažniau nei iš kaimyninio Utenos rajono ar Lietuvos mastu vidutiniškai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė) yra priėmusi nutarimą, kad į Lietuvą per ateinančius 2 metus (2016–2017 m.) turi būti perkelti 1 105 užsieniečiai: 1 035 asmenys iš Italijos, Graikijos ir Vengrijos bei 70 asmenų iš trečiųjų šalių. Vyriausybė tikisi aktyvios savivaldybių pagalbos integruojant minėtus asmenis, tad neatmetama galimybė, jog Zarasų mieste įsikurs pabėgėliai iš karo kamuojamų zonų (Sirija, Irakas, Afganistanas ir kt.). Atsižvelgiant į tai, būtina numatyti finansinius išteklius, siekiant, kad į Zarasus atvyksiančių asmenų integracija būtų sėkminga bei nesukeltų didesnių sunkumų.

APIBENDRINIMAS

Tiek Zarasų mieste, tiek rajone gyventojų skaičius mažėja. Jaunų bei darbingo amžiaus gyventojų mažėjimas sukelia rimtas demografines bei ekonomines problemas: gimsta mažiau vaikų, mažėja vartojimas, trūksta kvalifikuotos darbo jėgos, prarandamas augimo potencialas. Išlikus gyventojų mažėjimo ir senėjimo tendencijoms, galima prognozuoti, kad ateinančius 10 metų, aktyvių darbingų gyventojų skaičius tiek Zarasų mieste, tiek rajone kryptingai mažės, kas gali lemti viso rajono ekonominę stagnaciją bei regresą. Nepaisant to, kad emigracija mažėja, tačiau santykis vis dar išlieka neigiamas. Siekiant išlaikyti esamus ir pritraukti naujus gyventojus, būtini veiksmai ir investicijos, skatinantys aukštą gyvenimo kokybę Zarasuose.

Socialinė situacija

Socialinę atskirtį patiriantys gyventojai. Nuo 2014 m. socialinių pašalpų teikimą perdavus savivaldybėms vykdyti savarankiškai savivaldybių funkcijai, socialines pašalpas gavusių asmenų skaičius Zarasų mieste sumažėjo beveik dvigubai (žr. 4 lentelę).

⁵ Pateikiami viso rajono duomenys, nes Statistikos departamentas atskirai Zarasų miesto duomenų neteikia

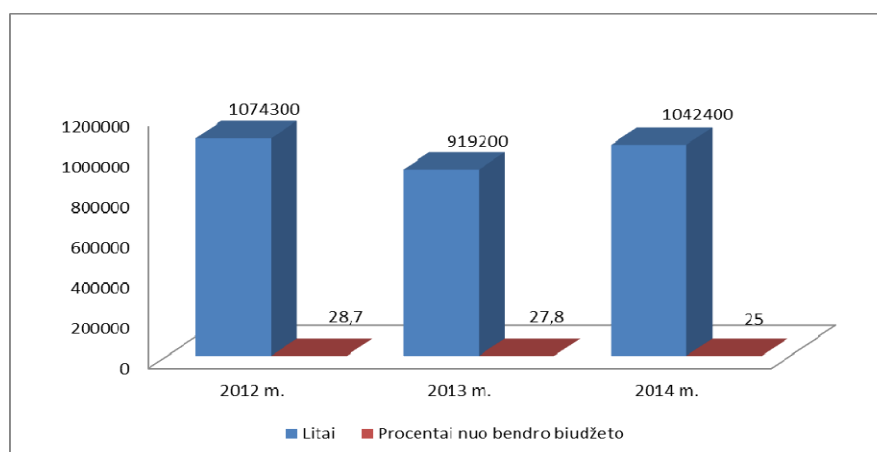
Socialinę atskirtį patiriantys Zarasų miesto gyventojai

	2012 m.	2014 m.	Pokytis, proc.
Socialinės rizikos šeimų skaičius	43	46	6,98
Vaikų skaičius socialinės rizikos šeimose	85	93	9,41
Socialinės rizikos vaikai	85	93	9,41
Pašalpų gavėjų skaičius	1242	677	-45,49
Be tėvų globos likusių vaikų skaičius	4	5	12,5
Paramą maisto produktais iš intervencinių atsargų tiekimo ES Bendrijos programos gaunantys asmenys	1204	824	-31,56
Neįgaliųjų skaičius (suaugusieji)	1812 (Zarasų rajono duomenys)	1803 (Zarasų rajono duomenys)	-0,50
Neįgaliųjų skaičius (vaikai)	78	82	5,13

Šaltinis: Zarasų rajono savivaldybės administracijos socialinės paramos skyrius

Kaip matome iš pateiktos lentelės, bendras socialinę atskirtį patiriančių asmenų skaičius 2012-2014 m., nors ir nežymiai, tačiau padidėjo: vaikų skaičius socialinės rizikos šeimose padidėjo 8 asm., t.y. 9,41 proc., socialinės rizikos šeimų skaičius padidėjo 3 (6,98 proc.), o be tėvų globos likusių vaikų skaičius – 1 asm. (12,5 proc.); taip pat padidėjo ir neįgaliųjų vaikų skaičius 4 asm. (5,13 proc.). Nepaisant to, kad socialinės paramos reikalaujančių šeimų skaičius padidėjo, tačiau pašalpų gavėjų skaičius sumažėjo beveik du kartus (45,49 proc.) ir trečdaliu (31,56 proc.) sumažėjo paramą maisto produktais iš intervencinių atsargų tiekimo Europos Sąjungos bendrijos programos gaunančių asmenų skaičius.

Socialinės apsaugos finansavimas. Zarasų rajono savivaldybės skiriamas finansavimas socialinei apsaugai⁶ mažėja (žr. 2 grafike).

2 grafikas. Socialinės apsaugos srities finansavimas 2012-2014 m.

Šaltinis: Zarasų rajono savivaldybės administracijos Socialinių paslaugų skyrius

⁶ Pateikiami viso rajono duomenys, nes atskirai miesto duomenys nėra renkami

Kaip nurodoma grafike, socialinei apsaugai skiriamos lėšos nuo 2012 m. iki 2014 m. sumažėjo nuo 1 074 000 Lt (313 302, 22 Eur) iki 1 042 400 Lt (301 899, 91 Eur) ir 2014 m. siekė 25 proc. nuo bendro savivaldybės biudžeto. Svarbu paminėti, kad jis kiekvienais metais mažėjo, 2014 m. finansavimas buvo 3,7 proc. mažesnis nei 2012 m. ir 2,8 proc. mažesnis nei 2013 m.

Socialinių paslaugų poreikis. Gyventojų socialinių paslaugų poreikį labiausiai sąlygoja nedarbas, visuomenės senėjimas, negalia, alkoholio, narkotinių, psichotropinių ir kitų medžiagų vartojimas bei psichologinė, fizinė ar seksualinė prievarta. 5 lentelėje pateikiami duomenys apie asmenų skaičių, kuriems nustatytas socialinių paslaugų poreikis Zarasų mieste.

5 lentelė

Asmenų skaičius, kuriems nustatytas socialinių paslaugų poreikis Zarasų mieste

Socialinių paslaugų rūšys pagal žmonių socialines grupes ⁷	Asmenų skaičius, kuriems nustatytas socialinių paslaugų poreikis		
	2012 m.	2014 m.	Pokytis, proc.
Ilgalaikė socialinė globa	6	6	0
Dienos socialinė globa asmens namuose	17	10	-41,12
Pagalba į namus	50	40	-20
Socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas asmens (šeimoms) namuose	43	46	6,98
Laikinas apnakvindinimas	46	70	50,17
Kompensacija (už komunalines paslaugas) gaunančių asmenų skaičius	1980	1500	-24,24

Šaltinis: Zarasų rajono savivaldybės administracijos socialinės paramos skyrius

Kaip matome iš pateiktos lentelės, didžiausias pokytis yra tai, kad net 50,17 proc. padidėjo laikino apnakvindinimo poreikis, nežymiai padidėjo socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo asmens (šeimoms) namuose poreikis (6,98 proc.) bei 2014 m. atsirado trumpalaikės socialinės globos poreikis (3 asm.). Ženklius paslaugų poreikio mažėjimai matomi šių paslaugų: dienos socialinės globos asmens namuose – 41,12 proc., kompensacijos (už komunalines paslaugas) gaunančių asmenų skaičiaus bei pagalbos į namus poreikis, atitinkamai 24,24 proc. ir 20 proc.

Savivaldybės socialinės paramos skyriaus duomenimis, savivaldybės teritorijoje 2014 m. socialines paslaugas įvairioms klientų grupėms teikė 10 socialinių paslaugų įstaigų. Pagal pavaldumą 1 yra valstybinė įstaiga, 3 priklauso Zarasų rajono savivaldybei ir 6 – nevyriausybinės organizacijos (toliau – NVO).

Savivaldybės administracijos socialinės paramos skyrius atlieka socialinių paslaugų administravimo funkcijas. Socialinių paslaugų teikimo funkciją Savivaldybė yra perdavusi jai pavaldžioms socialinių paslaugų įstaigoms, kurių Zarasų rajone yra dvi: Zarasų rajono socialinių paslaugų centras (įsikūręs pačiuose Zarasuose) ir Salako bendruomenės centras. Zarasų mieste taip pat socialines paslaugas teikia valstybinė įstaiga – Zarasų socialinės globos namai. Socialinių paslaugų infrastruktūra Zarasų mieste pateikiama 6 lentelėje.

6 lentelė

Socialinių paslaugų infrastruktūra Zarasų mieste

Eil. Nr.	Įstaigos pavadinimas,	Teikiamos paslaugos	Tikslinė grupė	Paslaugų gavėjų skaičius	Finansavimas (tūkst. Lt)	Gavėjų pokytis,
----------	-----------------------	---------------------	----------------	--------------------------	--------------------------	-----------------

⁷ Lentelė užpildyta pagal Socialinių paslaugų kataloge žmonių socialinėms grupėms numatytas socialinių paslaugų rūšis

	teisinė forma			2012 m.	2014 m.	2012 m.	2014 m.	proc.
1.	VšĮ Zarasų rajono Socialinių paslaugų centras	Informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir atstovavimas; transporto organizavimas; sociokultūrinės paslaugos; asmeninės higienos ir priežiūros paslaugų organizavimas; socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas	socialinės rizikos vaikai ir jų šeimos, vaikai su negalia ir jų šeimos, likę be tėvų globos vaikai, suaugę asmenys su negalia ir jų šeimos, senyvo amžiaus asmenys ir jų šeimos, socialinės rizikos suaugę asmenys ir jų šeimos, socialinės rizikos šeimos, krizinėje situacijoje esančios šeimos ir jų nariai, vaikus globojančios šeimos, kiti asmenys ir šeimos	587	592	693,1	606,6	+0,85
		Aprūpinimas būtiniaisiais drabužiais ir avalyne	Senyvo amžiaus asmenys, socialinės rizikos suaugę asmenys, kiti asmenys ir šeimos	20	15			-25
		Pagalba į namus	suaugę asmenys su negalia ir jų šeimos, senyvo amžiaus asmenys ir jų šeimos, vaikai su negalia ir jų šeimos, kiti asmenys ir šeimos (laikiniai dėl ligos ar kitų priežasčių savarankiškumo netekę asmenys)	50	40			-20
		Apgyvendinimas nakvynės namuose ir krizių centruose	Socialinės rizikos suaugę ar senyvo amžiaus asmenys	46	70			+52
		Dienos socialinė globa asmens namuose	Suaugę, senyvo amžiaus asmenys su negalia	17	10			-41,2
		Aprūpinimas techninės pagalbos priemonėmis	Suaugę, senyvo amžiaus asmenys su negalia, vaikai su negalia	34	91			+167,6
		Intensyvi krizių įveikimo pagalba	Socialinės rizikos vaikai ir jų šeimos, vaikai su negalia ir jų šeimos suaugę asmenys ir jų šeimos, senyvo amžiaus asmenys ir jų šeimos	400	450			+12,5

2.	Zarasų socialinė s globos namai	Ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa	Nesavarankiškiems ar iš dalies savarankiškiems senyvo amžiaus asmenims, kuriems nustatytas didelių specialiųjų poreikių lygis ir asmenys, kuriems dėl proto negalios ar psichinių sutrikimų nustatytas 0-40 % darbingumo lygis, specialusis nuolatinės slaugos ar nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis arba vidutinių specialiųjų poreikių lygis	6	6	24,7	-	0
----	---------------------------------	---	---	---	---	------	---	---

Šaltinis: Zarasų rajono savivaldybės administracijos Socialinių paslaugų skyrius

Kaip matome iš pateiktos lentelės, beveik visą paslaugų įvairovę ir didžiausią lankytojų skaičių Zarasų mieste ir seniūnijoje užtikrina Zarasų rajono socialinių paslaugų centras. Nuo 2012 m. iki 2014 m. šiame centre paslaugų gavėjų skaičius padidėjo labai nežymiai nuo 587 iki 592 asm., t.y. vos 0,85 proc., o finansavimas sumažėjo nuo 693 100 Lt iki 606 100 Lt, t.y. 12,48 proc. Daugumai paslaugų gavėjų suteikiamos šios paslaugos: informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir atstovavimas; transporto organizavimas; sociokultūrinės paslaugos; asmeninės higienos ir priežiūros paslaugų organizavimas; socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas bei intensyvi krizių įveikimo pagalba, atitinkamai 46,69 proc. ir 35,49 proc. nuo visų paslaugos gavėjų skaičiaus. Būtina pastebėti, kad lyginant su 2012 m., labiausiai išaugo apgyvendinimo nakvynės namuose ir krizių centruose bei aprūpinimo techninėmis pagalbos priemonėmis poreikis, atitinkamai 52,1 proc. ir 167,6 proc.

Zarasų socialinės globos namuose, kuriuose yra teikiama ilgalaikė (trumpalaikė) socialinė globa nesavarankiškiems ar iš dalies savarankiškiems senyvo amžiaus asmenims, kuriems būtina nuolatinė priežiūra bei asmenims, kuriems dėl proto negalios ar psichinių sutrikimų nustatytas 0 – 40 proc. darbingumo lygis, specialusis nuolatinės slaugos ar nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis arba vidutinių specialiųjų poreikių lygis paslaugų gavėjų skaičius nepakito, tačiau svarbu pastebėti, kad 2014 m. jie negavo papildomo finansavimo iš Savivaldybės biudžeto.

7 lentelėje pateikiami duomenys apie Zarasų rajono⁸ savivaldybės socialines paslaugas teikiančių NVO finansavimą.

7 lentelė

Socialines paslaugas teikiančių NVO finansavimas iš Zarasų rajono savivaldybės biudžeto

Metai	Teiktų paraiškų skaičius	Finansuotų paraiškų skaičius	Skirta lėšų iš Savivaldybės biudžeto, Lt	Pagrindinės paslaugos
2012	4	4	11 000	1. Neįgaliųjų socialinių ir savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymas, palaikymas ar

⁸ Pateikiami duomenys viso rajono, nes socialinės paslaugos buvo teikiamos ne tik miesto gyventojams, bet ir rajono

2013	5	5	11 000	atkūrimas. 2. Asmeninio asistento pagalba. 3. Užimtumas įvairiose amatų būreliuose ir klubuose.
2014	4	4	10 600	4. Meninių bei kitų gebėjimų lavinimas meno, kultūros būreliuose, kolektyvuose, klubuose. 5. Sportinių gebėjimų lavinimas sporto būreliuose, klubuose.

Šaltinis: Zarasų rajono savivaldybės administracijos Socialinių paslaugų skyrius

Kaip matome iš pateiktos lentelės, paraiškų gauti finansavimą socialinėms paslaugoms teikti nebuvo daug, visos buvo finansuotos. Bendras savivaldybės finansavimas nuo 2012 m. iki 2014 m. labai neženkliai sumažėjo nuo 11 000 Lt iki 10 600 Lt.

Zarasų miesto gyventojai, apklausos⁹ metu, gyventojai, vertindami pastarųjų 5 metų laikotarpį ir atsakydami į teiginį „Mažėjo socialinė atskirtis ir skurdas“, nurodė, kad ji:

- ✓ nekito – 45 proc.
- ✓ situacija blogėjo – 39 proc.
- ✓ situacija gerėjo – 16 proc.

Nevyriausybines organizacijos. Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis, Zarasų mieste registruota virš 100 NVO (asociacijos, bendruomenės, viešosios įstaigos, draugijos, sąjungos, klubai ir kiti specializuoti susivienijimai). Visgi, aktyviai veikiančių NVO Zarasų mieste yra keletą kartų mažiau.

Šiuo metu Zarasų mieste veikia 5 nevyriausybines organizacijos, teikiančios socialines paslaugas:

- Zarasų krašto žmonių su negalia sąjunga;
- Zarasų rajono neįgaliųjų draugija;
- Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Zarasų viltis“;
- Panevėžio ir Utenos regionų aklųjų centro Zarasų skyrius;
- Viešosios įstaigos Pagalbos ir informacijos šeimai tarnybos užimtumo kambarys, veikiantis Zarasų rajono savivaldybės administracijos viešosios įstaigos Pirminės sveikatos priežiūros centro Psichikos sveikatos centre.

Šiuo metu Zarasų mieste aktyviai veikia 13 jaunimo nevyriausybinių organizacijų¹⁰:

- Zarasų jaunimo organizacija „Tu ne vienas“
- Zarasų jaunimo Europos klubas „Eureka“
- Lietuvos samariečių bendrijos Zarasų skyrius
- Lietuvos socialdemokratinio jaunimo sąjungos Zarasų skyrius
- Zarasų jaunimo klubas „Eurooptimistai“
- Zarasų sporto klubas „Zarasai“
- Zarasų jaunimo vandens sporto klubas
- Zarasų sporto klubas „Marsas“
- Zarasų jaunųjų verslininkų asociacija
- Lietuvos šaulių sąjungos Utenos apskrities Šaulių 9-oji rinktinė (Zarasų kuopa „VYTIS“)
- Lietuvos Skautijos Utenos kraštas Zarasų draugovė

⁹ Zarasų miesto situacijos ir gyventojų poreikių tyrimo apklausa atlikta 2015 m. lapkričio 5 – gruodžio 15 dienomis. Tyrimo ataskaita su grafine informacija pateikiama VPS prieduose.

¹⁰ Zarasų rajono jaunimo visuomeninių organizacijų sąjungos „Apskritas stalas“ informacija

- Zarasų automobilių sporto klubas „Akseleratorius“
- Jaunimo organizacija Darbas, Zarasų skyrius

Finansavimą savo veiklai jaunimo organizacijos gauna iš įvairių nacionalinių programų ir konkursų, savivaldybės biudžeto.

Jaunimo politika. Jaunimo politika Zarasų rajone vykdoma vadovaujantis LR Jaunimo politikos pagrindų įstatymu. Jaunimui Lietuvoje priskiriami 14-29 metų asmenys, kurių Zarasų mieste 2015 m. pradžioje buvo 1 154, kas sudaro 17,13 proc. visų gyventojų, palyginimui Zarasų rajone jauni asmenys sudaro 19,24 proc. visų gyventojų (3 278 asmenys). Jaunimo skaičius, kaip ir visų kitų amžiaus grupių, kasmet mažėja, lyginant su 2013 m. pradžia, jaunų asmenų skaičius Zarasų mieste sumažėjo 6,10 proc. Siekiant, kad jaunimas liktų gimtajame mieste, svarbu užtikrinti patrauklią darbo bei būsto aplinką, skatinti jaunimą imtis iniciatyvos plėtojant miesto politinį, pilietinį, ekonominį, kultūrinį, socialinį ir visuomeninį gyvenimą.

Vienas iš dažniausių jaunimo ir jaunimo organizacijų skatinimo būdų yra projektų finansavimas. Zarasų rajono savivaldybė lėšas projektams skiria ne paraiškų (konkursų) būdu, o biudžeto lėšų naudojimo sutartimi, kai atsiskaitoma pateikiant išlaidas pateisinančius dokumentus.

Dažniausiai lėšų naudojimo sutartimi prisidedama prie Europos Sąjungos ar Vystomojo bendradarbiavimo lėšomis finansuojamų projektų. Neretai lėšos skiriamos renginių, varžybų organizavimui ar turto įsigijimui. Biudžeto lėšų naudojimo sutarties poreikį sprendžia rajono Savivaldybės administracijos direktorius.

8 lentelėje pateikiama informacija apie 2012-2014 m. Zarasų rajono savivaldybės finansavimą jaunimo projektams.

8 lentelė
2012-2015 m. Zarasų rajono savivaldybės finansavimas jaunimo projektams, pagal priemonę „Dalinis asociacijų finansavimas“

Metai	Finansuotų paraiškų skaičius	Skirta lėšų iš Savivaldybės biudžeto
2012	10	5 763 eur
2013	0	0 eur
2014	4	4 933 eur
2015	2	5 750 eur

Šaltinis: Zarasų rajono savivaldybės administracijos pateikta informacija

Kaip matyti iš lentelės, finansuotų paraiškų skaičius yra labai mažas. Deja, Savivaldybė nerenka informacijos, kiek paraiškų buvo teikiama kiekvienais metais, tad sunku spręsti ar jaunimo organizacijos tiesiog teikė mažai paraiškų, ar Savivaldybė pastaraisiais metais tik tiek jų finansavo. Taip pat svarbu pastebėti, kad 2012 m. buvo finansuota net 10 paraiškų, kai tuo tarpu – 2015 m., vos 2. Nepaisant to, skirtų lėšų sumos stipriai nesikeitė (išskyrus 2012 metus, kai nebuvo finansuota nė viena paraiška). 2014 m., palyginus su 2012 m. buvo skirta 14,40 proc. mažesnės lėšos, tačiau jau 2015 m. finansuojama suma pasiekė 2012 m. sumą. Žinoma, svarbu atkreipti dėmesį, kad už beveik tą pačią sumą buvo finansuota net penkis kartus mažiau paraiškų, tad galima būtų teigti, kad jaunimo organizacijos teikė stambesnius, daugiau lėšų reikalaujančias paraiškas rajono Savivaldybei.

Zarasų mieste veikia Zarasų rajono jaunimo visuomeninių organizacijų sąjunga „Apskritas stalas“ (toliau – „Apskritas stalas“). „Apskrito stalo“ tikslas – vienyti Zarasų rajone veikiančias jaunimo organizacijas ir joms atstovauti. Šiuo metu „Apskritas stalas“ jungia 30 Zarasų rajono jaunimo organizacijų (dalis organizacijų veiklą sustabdę). „Apskritas stalas“ savo veiklomis siekia: skatinti pozityvias jaunimo iniciatyvas; skatinti jaunimo savitarpio supratimą ir bendradarbiavimą; skatinti visuomenei ir valstybei naudingą jaunimo veiklą; inicijuoti bei skatinti aktyvų jaunimo dalyvavimą visuomeniniame ir pilietiniame gyvenime; atstovauti jaunimo interesams valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose, santykiuose su kitais fiziniais ir juridiniais asmenimis.

Viešoji įstaiga Zarasų jaunimo centras (toliau – Centras) yra daugiafunkcinis užimtumo bei turistinių paslaugų teikimo centras vykdamas atvirą darbą su jaunu. Centro veikla atitinka jaunimo poreikius, padeda stiprinti jaunimo motyvą, telkia jaunimą dalyvauti sprendžiant jaunimo saviraiškos ir laisvalaikio užimtumo problemas. Centras teikia rajono gyventojams ir svečiams įvairias paslaugas. Vieni iš Centro tikslų yra skatinti jaunimo saviraišką, suteikti jauniems žmonėms galimybę realizuoti save ir įgyvendinti turimas idėjas.

Centro steigėjas ir vienintelis dalininkas yra Zarasų rajono savivaldybės administracija, tad jam yra teikiama papildoma Savivaldybės pagalba, siekiant užtikrinti jo sėkmingą darbą su jaunu, pritraukiant neformalias jaunimo grupes. Centras gauna projekcinį finansavimą.

9 lentelė

2015 m. Viešosios įstaigos Zarasų jaunimo centras projekcinės veiklos finansavimas

Finansavimo šaltinis	Projektas	Suma
Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos	„Veikime kartu“	1 500 eur
ES Socialinio fondo agentūros bei Lietuvos Respublikos lėšos (įgyvendinamas Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos)	„Atrask save“	10 000 eur
Zarasų rajono savivaldybė	Bendruomenės veiklos programa	24 100 eur

Šaltinis: VŠĮ „Zarasų jaunimo centras“ duomenys

Įvairių projektų dėka Centras yra gavęs visą reikiamą biuro, kompiuterinę ir muzikinę aparatūrą (garso kolonėlės, grotuvai, stiprintuvai, instrumentai, pultas, multimedija įranga, stalai, stendai). Savivaldybė taip pat yra perdavusi Centrai teisę neatlygintinai naudotis 1249,17 kv. metrų patalpomis (buvę vaikų globos namai), kuriose veikia muzikos kabinetas, šokiams tinkamai įrengta salė, kompiuterinė ir administracinės patalpos. 2014 m. Savivaldybė suteikė dar vienas patalpas – 636,07 kv. metrų. Tais pačiais 2014 metais, Nacionalinis socialinės integracijos institutas vykdydamas projektą „Visi skirtingi – visi lygūs: aktyvus dalyvavimas, įvairovė, žmogaus teisės“ (kuriam finansavimas skirtas pagal Europos ekonominės erdvės finansinio mechanizmo NVO programą) įgyvendino vieną iš projekto veiklų „Myliu Panda Street Art“ kurios metu patalpos buvo visiškai sutvarkytos (t.y. išpieštos graffiti). Šiuo metu patalpose rengiami koncertai, jos tinkamos įvairiems neformaliems jaunimo susitikimams, tačiau šios patalpos nėra šildomos žiemos metu, tad šiuo periodu yra visiškai neveiksnius.

Svarbu paminėti, kad Zarasų mieste leidžiamas jaunimo laikraštis „Tu ne vienas“. Laikraštį leidžia jaunimo organizacija „Tu – ne vienas“, kuri nenutrūkstamai veikia jau 15 metų.

Nors jaunimo organizacijų Zarasų mieste yra daug ir jos aktyviai veikia bei kuria geresnes sąlygas jaunimui, Zarasų miesto gyventojai, apklaustos¹¹ metu nurodė, kad:

- ✓ „jaunimo užimtumas“, „jaunų žmonių ir jų iniciatyvos trūkumas“ šiuo metu yra vienos didžiausių problemų Zarasų mieste, atitinkamai taip mano 41 ir 47 proc. respondentų.
- ✓ kaip pačią aktualiausią problemą Zarasų mieste respondentai įvardijo darbo vietų jaunimui trūkumą – 56 proc.

Savanorystė. Daugumoje nevyriausybinų organizacijų dirbama savanoriškai. Zarasų rajone dažniausia savanoriauja 15-27 m. asmenys. Deja, statistinių duomenų apie tikslus, savanorišką veiklą atliekančių asmenų skaičius Zarasų rajone bei Zarasų mieste nėra, tačiau galima paminėti keletą savanoriškų veiklų, vykdomų Zarasų rajone. Vietos lygmeniu savanoriaujama Lietuvos Samariečių bendrijos Zarasų skyriuje, Zarasų auto sporto klube „Akseleratorius“, Zarasų rajono jaunimo visuomeninių organizacijų sąjungoje „Apskritasis stalas“, Zarasų jaunimo centre, seniūnijoje, bažnyčiose ir kt. Dažniausiai tai trumpalaikė savanoriška veikla, padedant organizuoti renginius, įvairias veiklas, iniciatyvas. Nacionaliniu lygmeniu, Jaunimo savanoriškos tarnybos vykdomos veiklos ilgalaikės savanorystės: Zarasų jaunimo centre, Gražutės regioniniame parke, Zarasų neįgaliųjų draugijoje, Turizmo informacijos centre, policijoje, Zarasų socialinių paslaugų centre. Tai pat, vykdamas Europos Sąjungos projektus, Europos savanorių tarybos vykdomos ilgalaikės savanorystės: Gražutės regioniniame parke, Zarasų viešojoje bibliotekoje, Zarasų neįgaliųjų draugijoje, Antalieptės inovatorių slėnyje ir kt.

Pagal 2011 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojusį Savanoriškos veiklos įstatymą (Lietuvos Respublikos Seimo priimtas 2011 m. birželio 22 d.), savanorystė yra apibrėžiama kaip savanorio neatlyginamai atliekama visuomenei naudinga veikla, kurios sąlygos nustatomos savanorio ir šios veiklos organizatoriaus susitarimu. Lietuvoje savanorystė nėra labai paplitusi – 2010 m. Eurobarometro duomenimis, Lietuvoje savanoriška veikla užsiėmė iki 10 proc. gyventojų, kuomet Austrijoje, Olandijoje Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje savanorystė užsiėmė per 40 proc. gyventojų. Savanoriavimo nauda neabejotina¹²: ugdo asmens pilietinį sąmoningumą, iniciatyvumą ir jautrumą socialinėms / humanitarinėms problemoms, savanoriavimo patirties turinčiam asmeniui yra daugiau šansų gauti darbą. Teigiama, jog nemažai organizacijų ir įmonių būtent taip atsirenka darbuotojus – kviesdami savanoriauti savotiškai išbando potencialų darbuotoją. Būtina populiarinti ir skatinti Zarasų miesto gyventojų savanorystę.

Nedarbas. Statistikos departamento bei Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyriaus duomenimis, 2015 m. pradžioje Lietuvoje registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis buvo 9,5 proc., lyginant su 2014 m. jis numažėjo 0,8 proc. Zarasų rajone 2015 m. sausio 1 d. viso buvo 1 620 bedarbių, tai sudaro 16 proc. visų darbingo amžiaus gyventojų ir nors tai yra 2,1 proc. mažiau nei 2014 m. (1 857 bedarbiai, kas sudarė 18,1 proc. darbingo amžiaus gyventojų), Zarasų rajonas bendroje šalies statistikoje užima 4 vietą. Analizuojant visoje Utenos apskrityje registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykį, didžiausias jis yra Ignalinos r. – 17,2 proc. (kuris yra didžiausias Lietuvoje), mažiausias – Utenos r. – 10 proc.

Pastaraisiais metais Zarasų rajone stebimas nedarbo mažėjimas. 10 lentelėje pateikiama informacija apie nedarbą Zarasų mieste.

¹¹ Zarasų miesto situacijos ir gyventojų poreikių tyrimo apklausa atlikta 2015 m. lapkričio 5 – gruodžio 15 dienomis. Tyrimo ataskaita su grafine informacija pateikiama VPS prieduose.

¹² <http://www.buksavanoriu.lt> informacija

Bedarbiai ir nedarbo procentas Zarasų mieste 2014 m. ir 2015 m. pradžioje

	2014 m. sausio 1 d.	2015 m. sausio 1 d.	Pokytis, proc.
Bedarbiai	620	523	-15,64
Nedarbo proc.	15,2	13,0	-14,47
Vyrai	372	304	-18,27
Nedarbo proc.	9,12	7,56	-17,10
Moterys	248	219	-11,69
Nedarbo proc.	6,08	5,44	-10,53
Jaunimo iki 29 metų	143	100	-30,07
Nedarbo proc.	3,51	2,48	-29,34

Šaltinis: Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyrius

Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyriaus duomenimis, 2014 m. sausio 1 d. Zarasų mieste buvo registruota 620 bedarbių, kurie sudarė 15,2 proc. visų darbingo amžiaus miesto gyventojų, lyginant su 2015 m. sausio 1 d. buvo registruoti 523 bedarbiai, kas sudarė 13 proc. visų darbingo amžiaus miesto gyventojų. *Lyginant su 2015 m. sausio 1 d. visos šalies bedarbių procentu¹³ nuo darbingo amžiaus gyventojų, Zarasų mieste rodiklis yra 3,70 proc. didesnis (Lietuvoje - 9,3 proc.).* 2013 m. pr. bedarbių vyrų procentas (9,12 proc.) buvo 3,04 proc. didesnis nei moterų (6,08 proc.), 2015 m. pr. jis sumažėjo iki 1,03 proc.

Pažymėtina, kad jaunimo nedarbo procentas sumažėjo 30 proc. Tai atitinka bendras jaunimo nedarbo mažėjimo tendencijas Lietuvoje. Pagrindinės priežastys nulėmusios statistinį jaunimo nedarbo sumažėjimą – migracija (į didesnius miestus ar užsienį), statistika skaičiuota imant, jog jaunimas – asmenys iki 29 metų (tokio amžiaus asmenys dažnai studijuoja), be abejojimo prisidėjo ir įgyvendintos aktyvios darbo rinkos priemonės jaunimo užimtumui skatinti (parama pirmajam darbui, profesinis mokymas pagal kuponus, įdarbinimas subsidijuojant ir kt.).

Remiantis Zarasų miesto gyventojų apklausos¹⁴ duomenimis, aktualiausia problema Zarasų mieste – darbo vietų trūkumas (74 proc.), taip pat darbo vietų jaunimui kūrimo trūkumas (56 proc.). Teigiančių, kad situacija naujų darbo vietų kūrimo situacijoje per pastaruosius 5 metus nekito pažymėjo atitinkamai 40 proc. (darbo vietų vietos gyventojams kūrimas) ir 36 proc. (darbo vietų vietos jaunimui kūrimas), kad gerėjo, atitinkamai – 32 proc. ir 29 proc., blogėjo – 35 proc. 16 proc.

Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyriaus duomenimis, ilgalaikių bedarbių 2015 m. lapkričio 1 d. Zarasų mieste buvo 129. Ilgalaikio nedarbo galimos subjektyvios priežastys: menkas išsilavinimas ir kvalifikacija, nepakankama darbo patirtis, kalbų nemokėjimas, neigiamas darbdavių požiūris į ilgalaikius bedarbius, pasyvus ilgalaikių bedarbių gyvenimo būdas ir žalingi įpročiai susijusios su pačiais asmenimis. Tačiau pažymėtina, kad ilgalaikį nedarbą gali skatinti ir objektyvios priežastys: užimtumo sumažėjimas, struktūriniai darbo rinkos neatitikimai, maži atlyginimai, didelės bedarbių socialinės garantijos, intensyvi naujų technologijų plėtra, nepakankamai veiksmingos darbo rinkos politikos priemonės.

Aktyvios darbo rinkos priemonės. Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyriaus duomenimis, Zarasų mieste per laikotarpį nuo 2015 m. sausio 1 d. iki lapkričio 1d. nukreiptų asmenų į aktyvias darbo rinkos priemones buvo 319 (profesinis mokymas – 71, remiamas įdarbinimas – 227, parama

¹³ Lietuvos darbo biržos duomenys

¹⁴ Zarasų miesto situacijos ir gyventojų poreikių tyrimo apklausa atlikta 2015 lapkričio 5 – gruodžio 15 dienomis. Tyrimo ataskaita su grafine informacija pateikiama VPS prieduose.

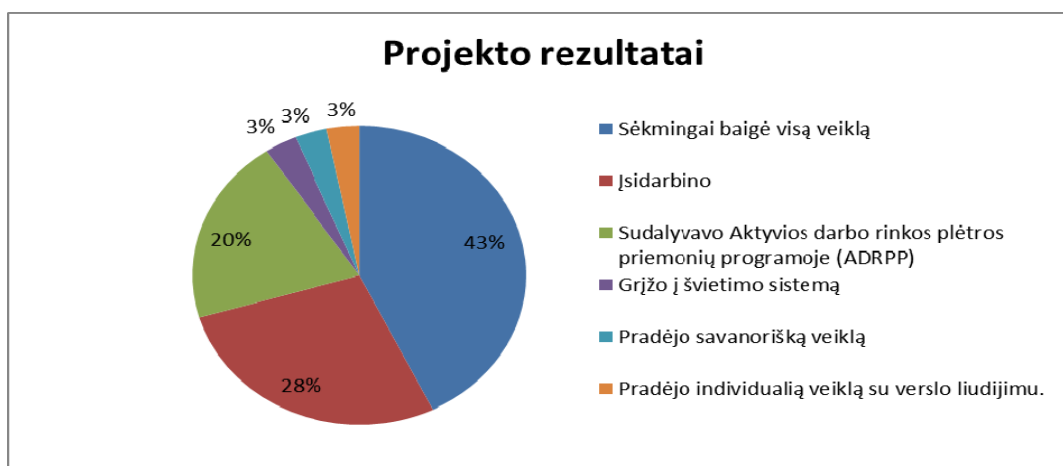
darbo vietoms steigti – 21.). Per tą patį laikotarpį įdarbinta neterminuotai – 226 asmenys, terminuotai – 110, dirbo pagal verslo liudijimus – 63.

Neaktyvių asmenų skaičius. Remiantis Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktais duomenimis, Zarasų rajone (miestas neišskiriamas) 2014 m. buvo 136 neaktyvūs, niekur nedirbantys, nesimokantys 14-29 m. asmenys. Palyginimui, Visagino sav., su analogišku jaunų žmonių skaičiumi buvo 170, Utenos r. sav. – 516 neaktyvūs, niekur nedirbantys, nesimokantys 14-29 m. asmenys.

2013 m. lapkričio mėn. – 2015 m. lapkričio mėn. Zarasų mieste ir rajone buvo vykdomas Lietuvos darbo biržos įgyvendinamas projektas „Pasitikėk savimi“, finansuojamas Europos socialinio fondo lėšomis. Projekto tikslas – kartu su nevyriausybinėmis organizacijomis skatinti jaunimo integraciją į darbo rinką ar švietimo sistemą teikiant socialinės rehabilitacijos ir paruošimo užimtumui darbo rinkoje paslaugas. Projektas skirtas niekur nedirbantiems, nesimokantiems ir mokymuose nedalyvaujantiems (NEET) 17-25 m. amžiaus jauniems žmonėms. Projekto partneriai Zarasų mieste: viešoji įstaiga Zarasų jaunimo centras, Zarasų rajono jaunimo visuomeninių organizacijų sąjunga „Apskritasis stalas“, Zarasų rajono socialinių paslaugų centras, Zarasų žemės ūkio mokykla, Asociacija „Langas į ateitį“, Zarasų viešoji biblioteka.

Projekto metu buvo formuojamos 9-13 asmenų dalyvių grupės. Jiems buvo siūlomos 3 mėn. trukmės veiklų programos ir viena 6 mėn. trukmės programa. Projekto veiklas sudarė: Grupinės veiklos įvairiomis temomis, grįstos neformalaus ugdymo metodais; Išvažiuojamieji seminarai; Praktika profesinėje mokykloje (22 val. iš jų – 10 val. praktikos); Individualios konsultacijos dalyviams.

Projekte dalyvavo 167 asmenys (97 vyrų ir 70 moterų). Projekto rezultatai pateikiami 3 grafike.

3 grafikas. Projekto rezultatai

Šaltinis: Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyrius

Kaip matome iš pateikto grafiko, 43 proc. dalyvavusiųjų sėkmingai pabaigė programą, 28 proc. įsidarbino, 20 proc. sudalyvavo Aktyvios darbo rinkos plėtros priemonių programoje (ADRPP). Baigę veiklas dalyviai taip pat grįžo į švietimo sistemą (3 proc.), pradėjo savanorišką veiklą (3 proc.), pradėjo individualią veiklą su verslo liudijimu (3 proc.).

Projekte taip pat dalyvavo 4 neįgalumą turintys asmenys, 3 – sugrįžę iš įkalinimo įstaigų.

Projekto metu jaunuoliai įgijo reikiamų žinių ir įgūdžių, kurie jiems leido labiau pasitikėti savimi, taip padidėjo jų motyvacija dirbti, įsitraukti į aktyvią visuomeninę veiklą, pradėti savo veiklą. Zarasų mieste įgyvendinto projekto rezultatai rodo, kad tokia veikla yra labai reikalinga ir ją būtina toliau sėkmingai tęsti, siekiant užtikrinti geresnes įsidarbinimo galimybes jaunimui, taip plėtojant pilietinį, ekonominį, kultūrinį, socialinį ir visuomeninį gyvenimą.

Gyventojų išsilavinimas mieste. Gyventojų pagal išsilavinimą Zarasų r. skaičius, pagal 2011 m. gyventojų ir būstų surašymo rezultatus pateikiami 4 grafike.

4 grafikas. Gyventojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

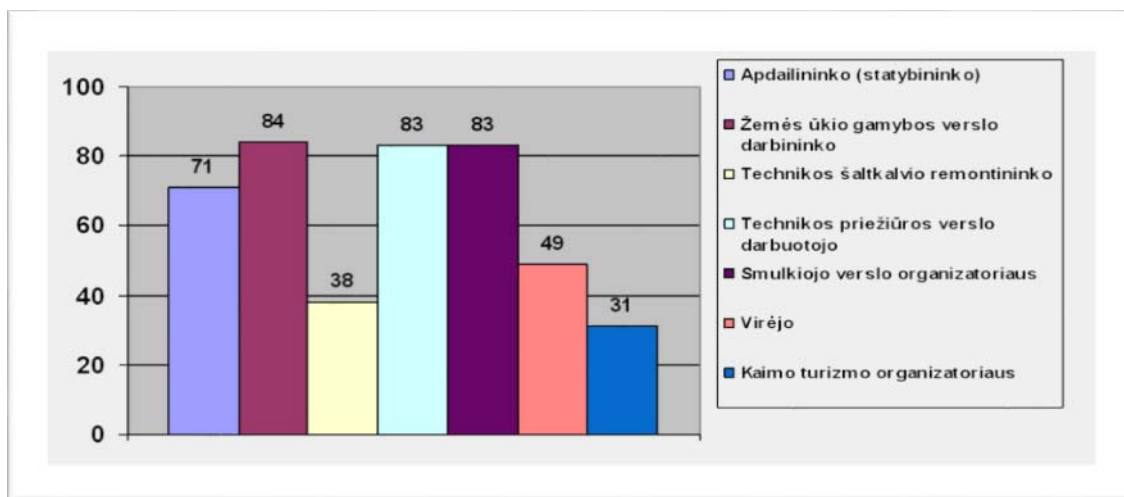
Šaltinis: Statistikos departamentas

Kaip matome iš pateikto grafiko, daugiausiai Zarasų rajone buvo gyventojų, turinčių vidurinį išsilavinimą (33 proc.), baigę aukštąjį sudarė 13 proc., o įgiję aukštesnįjį ir specialųjį – 13 proc. Tik pradinį išsilavinimą turintys sudarė gana žymią dalį gyventojų – 17 proc.

Profesinis mokymas. Pagrindinis profesinio mokymo paslaugų teikėjas Zarasuose – Zarasų žemės ūkio mokykla, kuri yra valstybinė ugdymo institucija, suteikianti profesinę kvalifikaciją ir vidurinį išsilavinimą, atitinkantį šiuolaikinės veiklos sričiai keliamus reikalavimus.

Veiklos kryptys: bendrasis pagrindinis ugdymas, bendrasis vidurinis ugdymas, vairavimo mokymas, suaugusiųjų tęstinis profesinis mokymas, kvalifikacijos kėlimas, žemdirbių tęstinis profesinis mokymas. Mokykla suteikia galimybę įgyti skirtingas specialybes, skirtingą išsilavinimą turintiems asmenims: pagrindinį išsilavinimą – apdailininko (statybininko) (3 metų programa), technikos priežiūros verslo darbuotojo (3 metų programa), virėjo (3 metų programa), kaimo turizmo organizatoriaus (3 metų programa), logisto ekspeditoriaus (3 metų programa); vidurinį išsilavinimą – smulkiojo verslo organizatoriaus (2 metų programa), masažuotojo (2 metų programa), žuvininkystės verslo darbuotojo (1,5 metų programa), apeigų ir švenčių organizatoriaus (1 metų programa), kaimo turizmo organizatoriaus (1 metų programa), logisto ekspeditoriaus (1 metų programa), dekoratyvinio apželdinimo verslo darbuotojo (1 metų programa), neturintiems pagrindinio išsilavinimo – žemės ūkio gamybos verslo darbininko (3 metų programa), žemės ūkio gamybos verslo darbininko (2 metų programa), šaltkalvio – remontininko (2 metų programa).

Zarasų žemės ūkio mokykloje 2012 m. mokėsi 502, o 2014 m. – 515 mokinių. Mokinių pasiskirstymas pagal specialybę (2013 m. duomenys) pateikiami 5 grafike.

5 grafikas. Mokinių pasiskirstymas pagal specialybę (2013 m.)

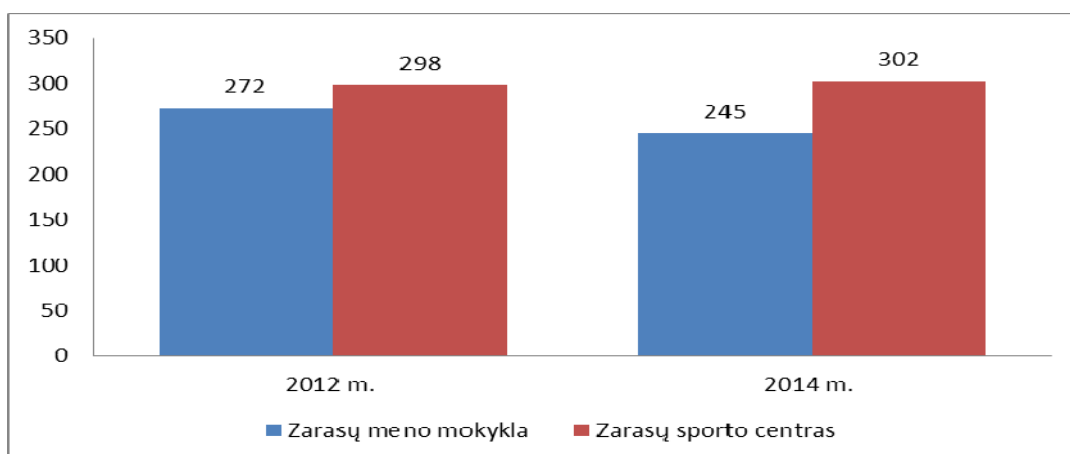
Šaltinis: Zarasų žemės ūkio mokyklos duomenys

Kaip matome iš grafike pateiktos informacijos daugiausia mokinių rinkosi žemės ūkio gamybos verslo darbininko (84), technikos priežiūros verslo darbuotojo (83) bei smulkią verslo organizatoriaus (83) specialybes. Mažiausiai mokinių pasirinko technikos šaltkalvio remontininko (38) ir kaimo turizmo organizatoriaus (31) specialybes.

Neformalus ugdymas. Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme apibrėžiama neformaliojo vaikų švietimo paskirtis: neformaliojo vaikų švietimo paskirtis tenkinti mokinių pažinimo, ugdymosi ir saviraiškos poreikius, padėti jiems tapti aktyviais visuomenės nariais; formalųjį švietimą papildančio ugdymo paskirtis – pagal ilgalaikes programas sistemiškai plėsti tam tikros srities žinias, stiprinti gebėjimus ir įgūdžius ir suteikti asmeniui papildomas dalykines kompetencijas. Neformalusis vaikų švietimas yra savarankiška savivaldybių funkcija.

Nuo 2015 m. spalio 1 d. rajone pradėtas vykdyti neformalusis vaikų švietimas pagal Švietimo ir mokslo ministro įsakymu patvirtintą Neformaliojo vaikų švietimo (toliau – NVŠ) lėšų skyrimo ir panaudojimo tvarkos aprašą 2015 metams. Rajone 20 NVŠ teikėjų vykdė 29 įvairių krypčių programas, kuriose dalyvavo 530 mokinių.

Zarasų mieste veikia Zarasų meno mokykla, Zarasų sporto mokykla bei neformalųjį švietimą suteikia ir Zarasų žemės ūkio mokykla.

6 grafikas. Besimokančiųjų skaičius neformaliojo švietimo įstaigose

Zarasų žemės ūkio mokykla turi teisę vykdyti ir vykdo šias neformaliojo tęstinio mokymo programas:

- ✓ Kompiuterio naudojimo pagrindai (trukmė 80 val.);
- ✓ Pardavėjo kasininko (trukmė 320 val.);
- ✓ Medienos apdirbimo staklininko (trukmė 320 val.);
- ✓ Apdailininko (trukmė 360 val.);
- ✓ Siuvėjo – operatoriaus (trukmė 320 val.).

Deja, Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyrius nekaupia informacijos apie tai, kokių profesijų pasiūla 2014 m. buvo didžiausia.

Zarasų miesto gyventojų apklausos¹⁵ duomenimis:

- ✓ paprašyti įvertinti mokymosi, naujų žinių įgijimo, kvalifikacijos kėlimo galimybių pokytį per pastaruosius 5 metus, respondentų nuomone, ši situacija nepakito – 50 proc., kad blogėjo – 10 proc.

APIBENDRINIMAS

Analizuojamu laikotarpiu Zarasuose mažėjo socialinę atskirtį patiriančių gyventojų (ypač pašalpas ir paramą maistu gaunančių), tačiau didėjo socialinių paslaugų poreikis, tam didžiausią įtaką turėjo nedarbas ir gyventojų senėjimas. Siekiant išlaikyti aukštą paslaugų kokybę ir visiškai užtikrinti vietos gyventojų poreikius būtini alternatyvūs savivaldybės biudžetui finansiniai ištekliai, būtina spręsti ir informacijos apie prieinamas soc. paslaugas trūkumo problemą.

Aktualiausia Zarasų miesto problema – nedarbas, darbo vietų kūrimo, ypač jaunimui trūkumas. Siekiant spręsti darbo vietų kūrimo problemą būtina skatinti verslų steigimą ir plėtrą, ugdyti gyventojų ypač jaunimo verslumą, pasiūlyti profesinį mokymą atitinkantį Zarasų poreikius, per savanorystę ir praktiką skatinti įsidarbinimui ir reikalingų įgūdžių įgijimą.

Zarasuose yra aktyvių NVO (tiek socialinių paslaugų teikimo, tiek jaunimo srityse) turinčių projektų rengimo ir įgyvendinimo patirtį, kurios galėtų prisidėti prie jaunimo užimtumo problemų sprendimo, pasiūlyti poreikius atitinkančių soc. paslaugų, skatinti socialiai pažeidžiamų gyventojų įtrauktį.

Ekonominė situacija

Turizmas. Zarasų rajono savivaldybės tarybos patvirtintoje 2011-2020 m. Zarasų miesto turizmo plėtros strategijoje yra numatyta *Zarasų miesto objektų, pritraukiančių didžiausius turizmo paslaugų vartotojų srautus, ir turizmo paslaugų segmento plėtra Zarasų mieste.* Zarasų miesto turizmo plėtros laikotarpiu iki 2020 siekiama:

1. Plėtoti viešąją turizmo infrastruktūrą, siekiant pritraukti vietas ir išorės investicijas į turizmo verslą.
2. Skatinti turizmo verslo, užtikrinančio aukštą paslaugų lygį ir inovacijas turizmo paslaugų segmente, rinkodaros ir vadybos kokybinę ir kiekybinę plėtrą.

Pagrindiniai turizmo ištekliai rajone – muziejus, renginių aikštės ir vietos. Kultūros paveldo nekilnojamųjų kultūros vertybių sąrašė galime rasti 21 objektą, esantį Zarasų mieste. Nors jų nėra daug, tačiau galima būtų organizuoti specifines turistines ekskursijas. Zarasų mieste taip pat galima išskirti šiuos lankytinus objektus: Apžvalgos ratas, Zaraso ežero pakrantė, Zarasų krašto muziejus,

¹⁵ Zarasų miesto situacijos ir gyventojų poreikių tyrimo apklausa atlikta 2015 m. lapkričio 5 – gruodžio 15 dienomis. Tyrimo ataskaita su grafine informacija pateikiama VPS prieduose.

Švč. Mergelės Marijos ėmimo į dangų bažnyčia, Sėlių aikštė, Obeliskas Sankt – Peterburgo – Varšuvos traktui atminti, Zaraso ežero Didžioji sala.

Zarasų Didžioji sala – tai antroji pagal dydį sala Lietuvoje, viena svarbiausių poilsio, kultūros, pramogų bei turistų traukos vieta Zarasuose. Siekiant pagerinti turizmo infrastruktūrą Didžiojoje saloje, buvo vykdomi du projektai, kurių metu buvo vykdomos tokios veiklos: lankytojų centro pastato statyba (patalpos viešiesiems tualetams, dušams, patalpos medicinos punktui, patalpos informacijos centrai, patalpos kavinei ir kt.), viešosios erdvės sutvarkymas (apšviesti pėsčiųjų takai, įgarsinimas, stebėjimo kameros ir kt.) bei vandens turizmo centro ir gelbėtojų posto / inventoriaus sandėlio statyba. 2015 m. Didžiojoje saloje vyko: 3 vieni didžiausių ir žinomiausių festivalių šalyje: muzikinis festivalis „Galapagai“, tarptautinis roko festivalis „Roko naktys“ (nuo 2008 m.), tarptautinis baltų kultūros neofolklorinis festivalis „Mėnuo Juodaragis“ (vyksta nuo 2007 m.), sutraukę žmonių ne tik iš Lietuvos, kaimyninių šalių, bet ir visos Europos. Taip pat saloje nuolat vyksta Zarasų rajono savivaldybės, Zarasų jaunimo centro bei kitų organizacijų vykdomi renginiai.

Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugos. Vadovaujantis Statistikos departamento duomenimis, Zarasų rajone apgyvendintų turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose nuo 2012 m. iki 2014 m. didėjo beveik trigubai – nuo 2 286 asmenų iki 6 560 asmenų, t.y. 186,96 proc. ir aplenkė toje pačioje apskrityje esančio Ignalinos rajono (150,94 proc.) bei gerokai viršijo Lietuvos Respublikos (19,50 proc.) rodiklį (11 lentelė).

11 lentelė

Apgyvendintų turistų skaičius apgyvendinimo įstaigose (asmenys)

Teritorija	2012 m.			2014 m.		
	Lietuvos gyventojai	Užsieniečiai	Iš viso	Lietuvos gyventojai	Užsieniečiai	Iš viso
Zarasų r.	1 687	599	2 286	4 484	1 076	6 560
Ignalinos r.	4 015	740	4 755	6 446	731	7 177
Lietuvos Respublika	852 188	1 125 338	1 977 526	1 033 501	1 329 639	2 363 140

Šaltinis. Statistikos departamentas

Viešosios įstaigos Zarasų rajono turizmo informacijos centro duomenimis, Zarasų mieste apgyvendinimo paslaugas teikia:

- 3 apartamentai;
- 5 sodybos;
- 5 svečių namai;
- 1 kempingas;
- 1 stovyklavietė;

Zarasų mieste maitinimo paslaugas teikia 7 įmonės.

Aktyvus poilsis ir pramogos:

- Plaukimas katamaranu Zaraso ežere;
- Valčių, vandens dviračių, baidarių, būrinių laivelių, būrinio katamarano, vandens slidžių nuoma, riedžių nuoma;
- Kateriu traukiamas parašiutas; nardymo išvykos katamaranu;
- Aeroklubo „Orlėkis“ teikiamos pramogos: skrydžiai parasparniu, tandeminiai skrydžiai, pamokos pradedantiems, parodomoji programa.

Statistiką, bylojančią apie turizmo paslaugų plėtrą ir turistų pritraukimą pagrindžia ir apklausos¹⁶ rezultatai:

- ✓ teigiančių, jog turizmo paslaugų įvairovės Zarasų m. situacija per pastaruosius 5 m. gerėjo – 83 proc.
- ✓ respondentų paklausus apie tai, kokių sričių veikloms plėtoti Zarasų mieste turėtų būti telkiamas didžiausias dėmesys ateinančiu laikotarpiu, 47 proc. nurodė turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtrą.

Siekiant išlaikyti turistų srautus ir susidomėjimą Zarasais, būtinas tolimesnis efektyvus turizmo potencialo išnaudojimas – turizmo paslaugų ir infrastruktūros gerinimas. VŠĮ Zarasų rajono turizmo centro internetinėje svetainėje yra išskirtos labiausiai lankomos tiek Zarasų miesto, tiek viso rajono vietos, sudaryti ekskursijų bei maršrutų pasiūlymai, nurodyta kur galima apsigyventi bei pavalgyti. Tačiau, paslaugų teikėjai, įvairių prekių ir produkcijos pardavėjai šiuo metu veikia pavieniui, negali pasiūlyti bendro prekių krepšelio ar paslaugų paketo kas padidintų jų konkurencingumą, paskatintų naujų verslų kūrimą ir senųjų įsitvirtinimą. Būtina skatinti verslo bendradarbiavimo tinklų plėtrą, aktyvesnį bendruomenių ir visų gyventojų teikiančių paslaugas, gaminančių ir parduodančių produktus ar prekes įsitraukimą, sudaryti galimybę tokias paslaugas teikiantiems keistis gerąja patirtimi, gauti mokymus, tobulinti ir plėsti savo paslaugas, jas reklamuoti žiniasklaidoje, renginiuose ir kt. priemonėmis, rinkai pasiūlyti bendrą „Zarasų krašto“ prekės ženklą. Dėl Zarasų dydžio bei lankytojų ir turistų intereso, siekiant pasiūlyti kuo platesnį paslaugų ir prekių paketą, tinklas turi apimti ne tik Zarasų miestą, bet ir rajoną. Tam būtina paskatinti Zarasų miesto ir Zarasų kaimiškų vietovių (Zarasų savivaldybės vietos veiklos grupė) vietos veiklos grupių bendradarbiavimą.

Smulkios ir vidutinės įmonės. Zarasų rajone vyrauja tik smulkus ir vidutinis verslas. 12 lentelėje pateikiamas veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius 2013 m. ir 2015 m..

12 lentelė

Veikiančių mažų ir vidutinių įmonių skaičius metų pradžioje

Zarasų r.			Utenos r.			Lietuvos Respublika	
2013 m.	2015 m.	Pokytis, proc.	2013 m.	2015 m.	Pokytis, proc.	2013 m.	2015 m.
156	172	10,26	585	637	8,89	65 461	76 076

Zarasų rajone *smulkių ir vidutinių įmonių skaičius nuo 2013 m. iki 2015 m. pradžios padidėjo* nuo 156 iki 172, t. y. 10,26 proc., mažesnis padidėjimo procentas stebimas Utenos rajone – 8,89 proc., tačiau lyginant su šalies rodikliu (16,22 proc.), tai yra žymiai mažesnis rodiklis.

Zarasų miesto gyventojai, apklausos¹⁷ metu nurodė, kad:

- ✓ smulkaus ir vidutinio verslo kūrimosi situacija per pastaruosius 5 m. blogėjo – 29 proc., gerėjo – 51 proc.

¹⁶Zarasų miesto situacijos ir gyventojų poreikių tyrimo apklausa atlikta 2015 lapkričio 5 – gruodžio 15 dienomis. Tyrimo ataskaita su grafine informacija pateikiama VPS prieduose.

¹⁷ Zarasų miesto situacijos ir gyventojų poreikių tyrimo apklausa atlikta 2015 m. lapkričio 5 – gruodžio 15 dienomis. Tyrimo ataskaita su grafine informacija pateikiama VPS prieduose.

✓ atsakant į apklausos klausimą „Jūsų nuomone, kokių sričių veikloms plėtoti Zarasų mieste turėtų būti telkiamas didžiausias dėmesys?“ dažniausiai pasirenkami atsakymai buvo „smulkaus ir vidutinio verslo kūrimui ir plėtrai“ – 78 proc., „Vietos gyventojų verslumui skatinti“ – 54 proc.

Savarankiškai vykdoma veikla. Prie smulkaus ir vidutinio verslo priskiriami savarankiškai dirbantys asmenys, t.y. dirbantys pagal verslo liudijimus ir individualios veiklos pažymą. 13 lentelėje pateikiami duomenys apie Zarasų rajono, Utenos apskr. ir Lietuvoje bendrai įsigijusius verslo liudijimus ir individualios veiklos pažymą.

13 lentelė

Įsigijusieji verslo liudijimus ir individualios veiklos pažymas 2012 ir 2014 m.

Gyventojai, savarankiškai vykdančios veikla	Zarasų r.			Utenos apskr.			Lietuvos Respublika		
	2012 m.	2014 m.	Pok., proc.	2012 m.	2014 m.	Pok., proc.	2012 m.	2014 m.	Pok., proc.
Asmenų įsigijusių verslo liudijimus, skaičius	410	516	25,85	3 418	3 986	16,62	78 253	89 451	14,31
Asmenys vykdančios individualią veiklą ¹⁸	316	440	39,24	1 005	1 017	1,19	27 189	28 369	4,34

Šaltinis: Valstybinė mokesčių inspekcija prie LR Finansų ministerijos

Analizuojamu laikotarpiu, Zarasų rajone padidėjo asmenų įsigijusių verslo liudijimus skaičius 25,85 proc. (Utenos apskr. – 16,62 proc., bendrai Lietuvoje – 14,31 proc.), ir gana ženkliai padidėjo asmenų vykdančių individualią veiklą skaičius – 39,24 proc. (Utenos apskr. – 1,19 proc., bendrai Lietuvoje – 4,34 proc.) ir šie rodikliai viršija tiek Utenos apskrities, tiek bendrai Lietuvos rodiklius. Užtikrinant priemones verslumo ugdymui, paramą verslo steigimui ir plėtrai tikėtina, jog savarankiškai dirbančių asmenų skaičiaus didėjimo tendencija išliks.

Gerėjanti smulkaus ir vidutinio verslo kūrimosi situacija bei miesto gyventojų nuomonės, kad būtent šiai sričiai reikia stirti didžiausią dėmesį ateinančią periodą, leidžia daryti išvadą, kad verslumo skatinimas ir verslo plėtra turi būti ir toliau stipriai plėtojama bei išnaudojama nedarbo mažinimui, ekonominės situacijos gerinimui.

Tiesioginės užsienio investicijos. Statistikos departamento duomenimis, tiesiogine užsienio investicija (toliau – TUI) laikoma tokia investicija, kurios pagrindu susiformuoja ilgalaikiai ekonominiai finansiniai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės. TUI yra vienas iš svarbiausių konkurencingumo ekonominių rodiklių. TUI investuojamai šaliai daro teigiamą poveikį kuriant naujas darbo vietas, taikant naujus vadybos modulius, diegiant modernesnes technologijas, plėtojant šalies eksportą 14 lentelėje pateikiama informacija apie TUI dydžius ir jų pokyčius.

¹⁸ Išskyrus žemės ūkio individualią veiklą.

Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui 2012 ir 2014 m.

	Zarasų r.			Ignalinos r.			Lietuvos Respublika		
	2012 m.	2014 m.	Pokytis, proc.	2012 m.	2014 m.	Pokytis, proc.	2012 m.	2014 m.	Pokytis, proc.
Tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, metų pabaigoje, EUR	101	60	-40,59	171	214	25,15	4 072	4 404	8,15

Šaltinis: Statistikos departamentas

Kaip matome iš lentelėje pateiktų duomenų, Zarasų rajone TUI, tenkančios vienam gyventojui stipriai sumažėjo, net 40,59 proc., kai tuo tarpu Ignalinos rajone pakilo 25,15 proc., o visoje Lietuvoje – 8,15 proc.

Bendruomeninis ir (arba) socialinis verslas tik pradeda pirmuosius žingsnius Lietuvoje, todėl ir ZMVVG teritorijoje nėra paplitęs. Zarasų mieste konkrečių socialinio verslo pavyzdžių nėra daug, tačiau bendruomeninis ir (arba) socialinis verslas yra vis labiau populiarinamas, vyksta įvairūs mokymai, seminarai ir stovyklos, kuriuo metu dalyviai šviečiami socialinio verslo tema. Viena socialinio verslumo konferencija kasmet vyksta Zarasų r. esančioje Antalieptėje. Turint omenyje, kad 2014-2020 ES finansavimo periode socialinis ir (arba) bendruomeninis verslas yra vienas prioritetų, socialinio verslo iniciatyvų atsiradimas Zarasų mieste yra neabejotinas.

Pagalba pradedant ar plėtojant verslą. Zarasų mieste verslo kūrimo ir plėtros klausimais konsultuojanti bei verslumą skatinanti įstaiga – Viešoji įstaiga Zarasų verslo informacijos centras (toliau – Verslo centras), kuris pagal galimybes teikia informaciją, konsultacijas bei mokymų paslaugas, taip pat praktinę pagalbą smulkaus ir vidutinio verslo subjektams, kurių buveinė yra Zarasų rajono savivaldybėje.

Verslo centras, vykdydamas projektą „Sėkmingo verslo receptai „InoVerslas“ – Utenos regionas“, vykde konsultacijų paslaugas, kurių išsidėstymas laike ir temomis, pateikiamas 15 lentelėje.

Centro konsultacijos (val.) projekto įgyvendinimo metu, 2014 m.

Tema / Mėnuo	Juridinio asmens steigimas (val.)	Projektų administravimas ir konsultavimas (val.)	Projektų ir finansų valdymas (val.)	Finansinių šaltinių paieška (val.)	Mokesčių Sistema (val.)	Buhalterinė apskaita (val.)	Iš viso, (val.)
Iš viso:	66	110	114	189	151	216	846

Kaip matome iš lentelės, daugiausiai valandų buvo skirta buhalterinės apskaitos bei finansinių šaltinių paieškos konsultacijoms, tuo tarp mažiausiai – juridinio asmens steigimo klausimams. Taigi, Zarasų mieste besisteigiančioms įmonėms labai svarbūs klausimai yra finansavimo paieška bei finansiniai aspektai.

Siekiant paskatinti aktyvesnę nuosavo verslo plėtrą, darbo vietų Zarasuose kūrimą, būtina dar aktyviau plėtoti gyventojų verslumui didinti skirtas neformalias iniciatyvas (pvz., besikuriančio verslo (įskaitant savarankišką veiklą pradedančius asmenis) konsultavimas, pagalba randant tiekėjus, klientus; verslui (įskaitant savarankišką veiklą pradedančius asmenis) pradėti reikalingų priemonių suteikimas; mentorystė „verslas verslui“, teikiant konsultacijas konkrečiau verslo kūrimo ir plėtros klausimais).

APIBENDRINIMAS:

Zarasai ir Zarasų rajonas turi išskirtinius gamtos išteklius bei istorijos, kultūros ir architektūros paveldą, todėl didelis dėmesys 2016-2022 m. finansavimo laikotarpiui bus skiriamas rekreacijos, sveikatingumo ir turizmo paslaugų vystymui. Turizmo potencialas, ES skiriamos investicijos 2014-2020 m. periodui, pirmosios socialinio ir bendruomeninio verslo iniciatyvos, galima pagalba steigiant ir plėtojant verslą, bendras šalies tendencijas atitinkantis, didėjantis verslo įmonių bei individualiai dirbančių asmenų skaičius, yra tinkamos prielaidos aktyvaus gyventojų verslumo ugdymo ir verslo steigimo bei plėtros skatinimo galimybei išnaudoti, kuri prisidėtų prie nedarbo mažinimo ir vietos ekonominės situacijos gerinimo.

ZMVVG teritorijos SSGG analizė

Stiprybės	Stiprybę pagrindžianti informacija, prielaidos
1. Patrauklios lankytinos vietos ir objektai, pritraukiantys didėjančius turistų srautus	Turistų skaičius Zarasų rajone (informacija apie turistus tik Zarasų mieste nėra išskiriama) didėjo – 2012 m. apsilankė 2.286 turistai, o 2014 m. jau 6.560 turistų, t.y. 186,96 proc. daugiau. Skaičius didėjo dėl patrauklių vietų ir renginių. Pvz., Zarasų Didžioji sala pritraukia didžiausius festivalius Lietuvoje bei jų lankytojus, tačiau ir kultūros projektus, iniciatyvas, taip didinant gyventojų užimtumą, didesnius turistų srautus bei kultūrinių veiklų įvairovę.
2. Augantis savarankiškai dirbančių asmenų skaičius	2012-2014 m. laikotarpiu, padidėjo asmenų įsigijusių verslo liudijimus skaičius – 25,85 proc. (Utenos apskr. – 16,62 proc., bendrai Lietuvoje – 14,31 proc.), ženkliai išaugo asmenų, vykdančių individualią veiklą, skaičius – 39,24 proc. (Utenos apskr. – 1,19 proc., bendrai Lietuvoje – 4,34 proc.) ir šie rodikliai viršija tiek Utenos apskrities, tiek bendrai Lietuvos rodiklius.
3. Taikomos aktyvios darbo rinkos priemonės prisideda prie nedarbo mažėjimo	Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyriaus duomenimis, 2014 m. sausio 1 d. Zarasų mieste buvo registruota 620 bedarbių, kurie sudarė 15,2 proc. visų darbingo amžiaus miesto gyventojų, lyginant su 2015 m. sausio 1 d. buvo registruoti 523 bedarbiai, kas sudarė 13 proc. visų darbingo amžiaus miesto gyventojų. Zarasų mieste per laikotarpį nuo 2015 m. sausio 1 d. iki lapkričio 1d. nukreiptų asmenų į aktyvias darbo rinkos priemones buvo 319 (profesinis mokymas – 71, remiamas įdarbinimas – 227, parama darbo vietoms steigti – 21). Per tą patį laikotarpį įdarbinta neterminuotai – 226 asmenys, terminuotai – 110, dirbo pagal verslo liudijimus – 63.
4. Galimybė įgyti profesiją	Zarasuose yra galimybė įgyti šias profesijas (priklausomai nuo išsilavinimo): apdailininko (statybininko), technikos priežiūros verslo darbuotojo, virėjo, kaimo turizmo organizatoriaus, logisto ekspeditoriaus, smulkiojo verslo organizatoriaus, masažuotojo, žuvininkystės verslo darbuotojo, apeigų ir švenčių organizatoriaus, dekoratyvinio apželdinimo verslo darbuotojo, žemės ūkio gamybos verslo darbininko, žemės ūkio gamybos verslo darbininko, šaltkalvio – remontininko.
5. Konsultacijos verslo kūrimo klausimais	Viešoji įstaiga Zarasų verslo informacijos centras pagal galimybes teikia informaciją, konsultacijas bei mokymų paslaugas, taip pat praktinę pagalbą smulkaus ir vidutinio verslo subjektams, kurių buveinė yra Zarasų rajono savivaldybėje. 2014 m., vykdydamas projektą, suteikė 846 val. konsultacijų įvairiais verslo kūrimo klausimais.
6. Aktyvios NVO	Zarasų mieste registruota virš 100 NVO. Nors aktyviai veikiančių NVO Zarasų mieste yra keletą kartų mažiau, NVO (tiek socialinės srities, tiek jaunimo) teikia paraiškas ir gauna finansavimą (pagal paraiškas ir sutartis) iš savivaldybės. Aktyviausiai veikiančios yra 5 nevyriausybinės organizacijos, teikiančias socialines paslaugas bei 13 jaunimo nevyriausybinių organizacijų.

Silpnybės	Silpnybę pagrindžianti informacija, prielaidos
1. Aukštas nedarbo lygis	2015 m. sausio 1 d. Zarasų mieste buvo registruoti 523 bedarbiai, kas sudarė 13 proc. visų darbingo amžiaus miesto gyventojų. Lyginant su 2015 m. sausio 1 d. visos šalies bedarbių procentu ¹⁹ nuo darbingo amžiaus gyventojų, Zarasų mieste rodiklis yra 3,70 proc. didesnis (Lietuvoje - 9,3 proc.). Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyriaus duomenimis, ilgalaikių bedarbių 2015 m. lapkričio 1 d. Zarasų mieste buvo 129. Remiantis apklausos duomenimis, Zarasų gyventojai darbo vietų visiems gyventojams bei jaunimui trūkumą įvardino kaip pagrindines problemas, atitinkamai – 74 proc. ir 56 proc.
2. Kuriasi mažai smulkaus ir vidutinio verslo įmonių, mažėja užsienio investicijos, trūksta bendradarbiavimo tarp vietos verslo	Zarasų rajone smulkių ir vidutinių įmonių skaičius nuo 2013 m. iki 2015 m. pradžios padidėjo nuo 156 iki 172, t.y. 10,26 proc., lyginant su šalies rodikliu (16,22 proc.), tai yra 63,26 proc. mažiau. Zarasų rajone stipriai sumažėjo užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui, lyginant 2012 m. ir 2014 m., tai 40,56 proc. sumažėjimas, kai tuo tarpu Ignalinos rajone jis pakilo 25,15 proc., o visoje Lietuvoje 8,15 proc. Paslaugų teikėjai, įvairių prekių ir produkcijos pardavėjai šiuo metu veikia pavieniui, negali pasiūlyti bendro prekių krepšelio ar paslaugų paketo kas padidintų jų konkurencingumą, paskatintų naujų verslų kūrimą ir senųjų įsitvirtinimą.
3. Nepakankamas bendradarbiavimas tarp mokslo ir profesinio mokymo, viešojo sektoriaus bei verslo įmonių, ruošiant kvalifikuotus ir darbo rinkos poreikius atitinkančius specialistus.	Utenos teritorinės darbo biržos Zarasų skyrius neteikia informacijos apie didžiausią profesijų pasiūlą bei paklausą rajone, tad sunku spręsti, kokių specialybių poreikis šiame mieste yra didžiausias, kaip sudėtinga ir ruošti darbo rinkai reikalingus specialistus. Gyventojų apklausos duomenimis, viena didžiausių problemų yra kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas – 29 proc.
4. Mažėjantis socialinės apsaugos finansavimas, didėjanti socialinė atskirtis	Socialinei apsaugai skiriamos lėšos nuo 2012 m. iki 2014 m. sumažėjo nuo 1 074 000 Lt (313 302, 22 Eur) iki 1 042 400 Lt (301 899, 91 Eur) ir 2014 m. siekė 25 proc. nuo bendro savivaldybės biudžeto. Svarbu paminėti, kad jis, kiekvienais metais mažėjo, 2014 m. finansavimas buvo 3,7 proc. mažesnis nei 2012 m. ir 2,8 proc. mažesnis nei 2013 m. Zarasų rajono Socialinių paslaugų centras 2014 m. gavo 12,48 proc. mažesnę finansavimą. Taip pat, nepaisant to, kad didėjo socialinę atskirtį patiriančių gyventojų skaičius (pvz. socialinės rizikos šeimos 6,98 proc., socialinės rizikos vaikų – 9,41, be globos likusių vaikų – 12,50 proc.), pašalpų gavėjų skaičius buvo sumažintas 45,49 proc., paramą maisto produktais iš intervencinių atsargų teikimo ES Bendrijos gaunančių asmenų skaičius sumažėjo 31,56 proc.

¹⁹ Lietuvos darbo biržos duomenys

5. Nepakankamas gyventojų informavimas apie mieste teikiamas socialines ir kt. paslaugas soc. atskirties mažinimui	Remiantis apklausos duomenimis, dauguma – 45 proc. respondentų mano, jog socialinės atskirties ir skurdo situacija mieste per pastaruosius 5 metus, neigiamai situacijos pokytį vertino 39 proc., teigiamai 16 proc. respondentų. Zarasų gyventojai nemato teigiamų pokyčių socialinės atskirties bei skurdo srityje. Dažnai neigiamas vertinimas susijęs su informacijos trūkumu.
--	--

Galimybės	Galimybę pagrindžianti informacija, prielaidos
1. Jaunimo pritraukimas dirbti ir gyventi įgyvendinant įvairias užimtumo priemones	Jaunimo skaičius, mieste kasmet mažėja, lyginant su 2013 m. pradžia, jaunų asmenų skaičius Zarasų mieste sumažėjo 6,1 proc. Siekiant, kad jaunimas liktų gimtajame mieste, svarbu užtikrinti patrauklią darbo bei būsto aplinką, skatinti jaunimą imtis iniciatyvos plėtojant miesto politinį, pilietinį, ekonominį, kultūrinį, socialinį ir visuomeninį gyvenimą. Nepasitenkinimas gyvenamąja aplinka išreikštas gyventojų apklausoje: respondentų paklausus apie jų nuomone, šiuo metu didžiausias problemos Zarasų mieste itin dažnas atsakymas (atviro tipo) buvo „jaunimo užimtumas“; būtinas darbo vietų jaunimui (iki 30 m.) kūrimas.
2. Europos Sąjungos fondų investicijų panaudojimas socialinei ir ekonominei aplinkai pagerinti (verslo aplinka, investicinė aplinka, gyvenamoji aplinka ir kt.).	Veiksmų programa, Utenos regiono integruotų teritorijų vystymo programa (1 tikslo, 1.1. Uždavinys, 3.1. priemonė). Apklausos duomenimis, gyventojų nuomone Zarasų mieste didžiausias dėmesys ateinančiu 2014 – 2020 m. finansavimo laikotarpiu turėtų būti skiriamas smulkaus ir vidutinio verslo kūrimui ir plėtrai (78 proc.), vietos gyventojų verslumui skatinti (54 proc.), paslaugų (švietimo, kultūros, sporto ir sveikatingumo ir pan.) gyventojams plėtrai (50 proc.), turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtrai (47 proc.)
3. Naujų paslaugų srities verslų steigimas ir plėtra dėl augančio turistų skaičiaus, stambių privačių investicijų pritraukimas	Turistų skaičius Zarasų rajone (informacija apie turistus tik Zarasų mieste nėra išskiriama) didėjo – 2012 m. apsilankė 2 286 turistai, o 2014 m. jau 6 560 turistų, t.y. 186,96 proc. daugiau. Siekiant išlaikyti turistų srautus ir susidomėjimą Zarasais, būtinas tolimesnis efektyvus turizmo potencialo išnaudojimas – turizmo paslaugų ir infrastruktūros gerinimas.
4. Mokslo, profesinio mokymo bei neformalaus ugdymo įstaigų glaudesnis bendradarbiavimas su kitomis institucijomis, rengiant	Kitų savivaldybių patirtis rodo, jog bendradarbiaujant viešojo sektoriaus institucijomis (pvz. darbo birža, vietos savivalda) verslo ir mokslo įstaigoms galima parengti reikalingus miestui specialistus ir vietos darbo rinkoje paklausių darbuotojus. Gyventojų apklausos duomenimis, viena didžiausių problemų yra kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas – 29 proc., anot respondentų, mokymosi, naujų žinių įgijimo, kvalifikacijos kėlimo galimybių pokytis per pastaruosius 5 metus,

rinkos poreikius atitinkančius kvalifikuotus specialistus	nepakito – 50 proc., kad pagerėjo – 9 proc., taip pat, 30 proc. gyventojų nurodė, kad mokymosi ir profesinio mokymo skatinimui turi būti teikiamas didžiausias dėmesys.
5. Savanorystės kaip darbo įgūdžių įgijimo ir socialinę atskirtį mažinančios priemonės plėtojimas pasinaudojant gerąja patirtimi	Remiantis Jaunimo savanoriškos tarnybos informacija, savanoriavimo nauda neabejotina (ne tik jaunimui): ugdo asmens pilietinį sąmoningumą, iniciatyvumą ir jautrumą socialinėms/humanitarinėms problemoms, savanoriavimo patirties turinčiam asmeniui yra daugiau šansų gauti darbą.

Grėsmės	Grėsmę pagrindžianti informacija, prielaidos
1. Nepatraukli investicinė ir gyvenamoji aplinka dėl gyventojų skaičiaus mažėjimo ir senėjimo	Gyventojų skaičius Zarasų mieste mažėja – 2013 m. pr. buvo 6 966 gyventojų, o 2015 m. pr. – 6 736 gyventojų, t.y. 3,30 proc. sumažėjimas, ir tai viršija šalies rodiklį atitinkamu laikotarpiu – 1,3 proc. (2013 m. pr. – 3 003 641, 2015 m. pr. – 2 943 472). Demografinės senatvės koeficientas Zarasų rajone 2013-2015 m. pradžiai (185; 195) rodo, kad gyventojų skaičius nuolat ir sparčiai mažės ir teigiama natūrali gyventojų kaita jose iš esmės neįmanoma. Šis rodiklis net 45 proc. didesnis už Lietuvos, kuris yra tik 129.
2. Įmonių konkurencingumo mažėjimas dėl gyventojų skaičiaus (ir aukštos kvalifikacijos darbuotojų) mažėjimo	Mažėjant gyventojų skaičiui, nesustabdant migracijos didėjimo srautų (šiuo metų iš Zarasų rajono išvykstama dažniau nei atvykstama) bei neužtikrinant rinkos poreikius atitinkančių kvalifikuotų specialistų rengimo mažės Zarasuose veikiančių įmonių konkurencingumas.
3. Politinė įtampa varžanti turistų iš Rytų srautą.	Per 2014 m. I-III ketv. Utenos regione apsilankė ir nakvojo 1 318 turistai (LR Statistikos departamento duomenys) iš Rusijos, 2015 m. per I-III ketv. apsilankė ir nakvojo 1 003 turistai, t.y. 24 proc. mažiau.

III. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS TIKSLAI, UŽDAVINIAI IR JŲ ĮGYVENDINIMO STEBĖSENOS RODIKLIAI BEI INTEGRUOTO IR NOVATORIŠKO STRATEGIJOS POBŪDŽIO APIBŪDINIMAS

Šiame skyriuje nurodomi vietos plėtros strategijos tikslai ir uždaviniai, įgyvendinimo rodikliai, pateikiamas integruoto ir novatoriško strategijos pobūdžio apibūdinimas, analizuojama, kaip strategija prisideda prie Utenos regiono integruota teritorijų vystymo programos ir kitų strateginių dokumentų tikslų ir uždavinių.

Atsižvelgiant į Zarasų miesto situacijos statistinės analizės ir gyventojų poreikių tyrimo rezultatus, taip pat statistinės poreikių ir galimybių analizės metu nustatytas silpnybes, stiprybes, galimybes bei grėsmes nustatomi tokie Vietos veiklos grupės (toliau – VVG) teritorijos plėtros poreikiai (prioriteto tvarka):

I. Gyventojų ekonominio aktyvumo skatinimas ir įsidarbinimo galimybių gerinimas.

II. Socialinės atskirties Zarasų mieste mažinimas skatinant socialinių paslaugų plėtrą ir gyventojų bendruomeniškumą.

VVG teritorijos plėtros poreikių įgyvendinimui iškelti du pagrindiniai vietos plėtros strategijos (toliau – VPS) tikslai:

1. Tikslas: Paskatinti Zarasų miesto gyventojų ekonominį aktyvumą ir pagerinti įsidarbinimo galimybes.

1 Tikslas skirtas SSSG analizėje nustatytų 1, 2 ir 3 silpnybių sprendimui bei 1, 2 ir 3 grėsmių mažinimui, pasinaudojant 1-5 stiprybėmis bei 1-4 galimybėmis. Svarstyti alternatyvūs tikslai (Alternatyvų analizė VPS priedas Nr. 6).

Tikslo pasiekimo išmatavimui nustatomi rodikliai:

Efekto rodikliai:

- ✓ 1-E-1 Darbuotojų skaičius veikiančiose įmonėse Zarasų r. sav.²⁰, skaičius: 2015 m. - 1796 , siektina reikšmė 2022 m. - 1850.
- ✓ 1-E-2 Nedarbo lygis Zarasų mieste lyginant su Lietuvos vidurkiu, proc.: 2015 m. - 139,8 proc., siektina reikšmė 2022 m. - 100 proc., t. y. iki pabaigos nedarbo lygis susilygins su Lietuvos vidurkiu

Rezultato rodikliai:

- ✓ 1-R-1 Naujų įmonių steigimosi sparta (per trejus metus rajone registruotų įmonių skaičius, tenkantis 1000 gyv.): 2015 m. - 3, siektina reikšmė 2022 m. – 5;
- ✓ 1-R-2 Savarankiškai dirbantys asmenys, skaičius (pagal verslo liudijimą ir ind. veiklą): 2015 m. – 956, siektina reikšmė 2022 m. – 1150;
- ✓ 1-R-3 BIVP projektų veiklų dalyviai, kurių padėtis darbo rinkoje pagerėjo, praėjus 6 mėnesiams po dalyvavimo ESF veiklose, skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. - 40

²⁰ Rodiklis atitinka Utenos regiono integruotų teritorijų vystymo programos efekto rodiklį. Šaltinis: Statistikos departamentas

1 tikslui įgyvendinti priskiriami šie uždaviniai:

1.1. Uždavinys: Remti smulkaus ir socialinio verslo kūrimą ir plėtrą Zarasų mieste

1.1. Uždavinys skirtas SSGG analizėje nustatytų 1, 2 silpnybių sprendimui bei 1-3 grėsmių mažinimui, pasinaudojant 1-3 ir 5 stiprybėmis bei 1-3 galimybėmis. Svarstyti alternatyvūs tikslai (Alternatyvų analizė VPS priedas Nr. 6).

Uždavinys prisideda prie rodiklių 1-R-1 bei 1-R-2 pasiekimo.

Produktų rodikliai:

- ✓ 1.1-P-1 Projektų, kuriuos visiškai arba iš dalies įgyvendino socialiniai partneriai ar NVO, skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. - 17.
- ✓ 1.1-P-2 BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes), skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. – 31.
- ✓ 1.1-P-3 BIVP projektų veiklų dalyvių pradėtų naujų verslų, skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. – 15.
- ✓ 1.1-P-4 Bendradarbiavimo tinklas jungiantis vietinius smulkiuosius tiekėjus ir vietinius pardavėjus ar perdirbėjus, skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. - 1.

1.2. Uždavinys: Suteikti Zarasų miesto gyventojų įsidarbinimui reikalingus įgūdžius ir informaciją

1.2. Uždavinys skirtas SSGG analizėje nustatytų 1, 3 silpnybių sprendimui bei 2 grėsmės mažinimui, pasinaudojant 4 stiprybe bei 1, 2 ir 4 galimybėmis. Svarstyti alternatyvūs tikslai (Alternatyvų analizė VPS priedas Nr. 6).

Uždavinys prisideda prie rodiklio 1-R-3 pasiekimo.

Produktų rodikliai:

- ✓ 1.2-P-1 Projektų, kuriuos visiškai arba iš dalies įgyvendino socialiniai partneriai ar NVO, skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. - 9.
- ✓ 1.2-P-2 BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes), skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. – 100.
- ✓ 1.2-P-3 Asmenys atlikę darbo įgūdžiams įgyti skirtą praktiką ar savanorystę, skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. – 20.
- ✓ 1.2-P-4 Perkvalifikuoti ar darbo įgūdžius įgiję/patobulinę asmenys, skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. – 80.

2. Tikslas: Mažinti esamą Zarasų miesto gyventojų socialinę atskirtį.

2 Tikslas skirtas SSGG analizėje nustatytų 4 ir 5 silpnybių sprendimui bei 1 grėsmės mažinimui, pasinaudojant 6 stiprybe bei 1, 2 ir 6 galimybėmis. Svarstyti alternatyvūs tikslai (Alternatyvų analizė VPS priedas Nr. 6).

Tikslo pasiekimo išmatavimui nustatomi rodikliai:

Efeko rodiklis:

- ✓ 2-E-1 Teigiamas soc. atskirties ir skurdo situacijos vertinimas, proc.: 2015 m. – 16, siektina reikšmė 2022 m. – 30;

Rezultato rodikliai:

- ✓ 2-R-1 Socialinių partnerių organizacijose ar NVO savanoriaujančių dalyvių (vietos bendruomenės nariai) dalis praėjus 6 mėnesiams po dalyvavimo ESF veiklose, proc., t.y. iki 2022 m. pabaigos 10 proc. veiklose dalyvavusių asmenų įsitrauks į savanorystę;
- ✓ 2-R-2 Asmenys Zarasų mieste gaunantys socialines ir kitas paslaugas skirtas soc. atskirties mažinimui: 2014 m. – 1274²¹, siektina reikšmė 2022 m. – 1644.

2 tikslui įgyvendinti priskiriami šie uždaviniai:

2.1. Uždavinys: Didinti socialinių ir kitų viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą Zarasų mieste

2.1. Uždavinys skirtas SSGG analizėje nustatytų 4 ir 5 silpnybių sprendimui bei 1 grėsmės mažinimui, pasinaudojant 6 stiprybe bei 1, 2 ir 5 galimybėmis. Svarstyti alternatyvūs tikslai (Alternatyvų analizė VPS priedas Nr. 6).

Uždavinys prisideda prie rodiklio 2-R-2 pasiekimo.

Produktų rodikliai:

- ✓ 2.1-P-1 projektų, kuriuos visiškai arba iš dalies įgyvendino socialiniai partneriai ar NVO, skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. – 10;
- ✓ 2.1-P-2 BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes), skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. – 100.

2.2. Uždavinys: Vykdyti socialinės atskirties mažinimą skatinant socialiai pažeidžiamų gyventojų integraciją ir įsitraukimą į bendruomeninį gyvenimą

2.2. Uždavinys skirtas SSGG analizėje nustatytos 4 silpnybės sprendimui bei 1, 2 grėsmių mažinimui, pasinaudojant 6 stiprybe bei 1, 2 ir 5 galimybėmis. Svarstyti alternatyvūs tikslai (Alternatyvų analizė VPS priedas Nr. 6).

Uždavinys prisideda prie rodiklio 2-R-1 pasiekimo.

Produktų rodikliai:

- ✓ 2.2-P-1 projektų, kuriuos visiškai arba iš dalies įgyvendino socialiniai partneriai ar NVO, skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. – 14;
- ✓ 2.2-P-2 BIVP projektų veiklų dalyviai (įskaitant visas tikslines grupes), skaičius: 2015 m. – 0, siektina reikšmė 2022 m. – 220.

Integruotas ir novatoriškas VPS pobūdis

Rengiant strategiją didelis dėmesys buvo ir įgyvendinant bus skiriamas VPS integravimui ir novatoriškumui.

Novatoriškumas. Tai yra trijų sektorių suformuotos Zarasų miesto vietos veiklos grupės strategija, kurios idėja kilo patiems miestiečiams ir kuri bus įgyvendinta Zarasuose veikiančių juridinių viešojo ir privataus sektoriaus asmenų. Strategija siekiama skatinti gyventojų ekonominę aktyvumą, didinti bendruomenių socialinę integraciją bei gerinti vietos gyventojų įsidarbinimo galimybes, išnaudojant gyvenamosios vietovės bendruomenių, verslo ir vietos valdžios ryšius.

VPS yra orientuota į socialinių ir ekonominių problemų sprendimą integruojant skirtingas priemones, tokias, kaip gerosios patirties dalinimasis, mokymai, savanorystė ir pan. Tuo siekiama, kad problemų sprendimas būtų nukreiptas ne į trumpalaikio (pvz., pašalpų mokėjimas) laikotarpio,

²¹ Zarasų rajono savivaldybės administracijos Socialinių paslaugų skyriaus informacija, 6 lentelė

bet į ilgalaikius (pvz., socialinę atskirtį ar ekonominių problemų turinčiam asmeniui suteikti tinkamą pagalbą, kuri padėtų jam integruotis į visuomenę ir užsidirbti pačiam) rezultatus.

Rengiant VPS buvo skirta laiko gilioms diskusijoms su atskiomis suinteresuotomis grupėmis, siekiant kiek įmanoma geriau išgryninti konkrečių grupių poreikius ir prioritetus, identifikuoti galimybes VVG teritorijoje pritaikyti ir įdiegti inovacijas. Vėliau aktualiausiomis temomis buvo skatinamos diskusijos susitikimuose su vietos gyventojais, taip užtikrinant bendros nuomonės ir suvokimo formavimą numatant VPS veiklos kryptis. Siekiant kuo platesnio interesų įtraukimo Zarasų gyventojų nuomonės buvo atsiklausta organizuojant apklausą internete. Tokių diskusijų ir konsultacijų rezultatas – strategijos tikslai ir uždaviniai, kuriais siekiama paskatinti gyventojų ekonominį aktyvumą ir pagerinti įsidarbinimo galimybes Zarasuose, taip pat toliau mažinti socialinę atskirtį skatinant socialinių paslaugų plėtrą ir ugdant socialiai atsakingą bendruomenę (plačiau – veiksmų plano dalyje). Novatoriškumo principas pasireiškė ir tuo, jog sėkmingai tarpusavyje buvo suderinti skirtingi planavimo dokumentai, pvz. savivaldybės administracijos vykdomi infrastruktūros plėtros (pastatų rekonstrukcijos ir erdvių sutvarkymo) projektai per Integruotų teritorijų vystymo programą, turės strateginį tęstinumą ir bus sėkmingai panaudoti – sutvarkyti objektai bus įveikinti pačių gyventojų (verslas, NVO).

Novatoriškumo bus laikomasi ir įgyvendinant VPS. Įgyvendinant strategiją, organizuojant vietos projektų atrankas bus pasitelktos naujausios informacinės ir komunikacinės priemonės, tokios kaip paskyros el. erdvėje, vietos laikraščiuose, rengimo etape sėkmingai taikytos diskusijos/susitikimai su gyventojais, atsižvelgimas į jų poreikius. Šios priemonės bus aktyviai taikomos ir konsultuojant potencialius bei esamus projektų vykdytojus, taip pat siekiant padidinti platesnės auditorijos pasiekiamumą (ypač jaunimo), užmegzti glaudesnius ryšius su rajono teritorijos gyventojais ir palengvinti informacijos prieinamumą bus pradėti naudoti populiarūs socialiniai tinklai informacijos apie vykdomas veiklas viešinimui bei gyventojų aktyvinimui. Vienas iš projektų atrankos kriterijų bus novatoriškumas – projektai, kuriuose numatomos naujos, Zarasuose anksčiau neplėtotos veiklos ar metodai gaus daugiau vertinimo balų. Taip pat numatytas veiksmas kuriuo siekiama bendradarbiavimo tarp visų Zarasų r. sav. (ne tik miesto) veikiančių verslo subjektų, bendruomenių, smulkių paslaugų teikėjų, prekių gamintojų ir ūkininkų bendradarbiavimo. Šiuo metu veikiama pavieniu, negalint pasiūlyti bendro prekių krepšelio ar paslaugų paketo kas padidintų jų konkurencingumą, paskatintų naujų verslų kūrimą ir senųjų įsitvirtinimą, Bendradarbiavimo tinklas būtinas ir siekiant išlaikyti turistų srautus ir susidomėjimą Zarasais. Tokiam tinklui ar tinklams numatytas veiksmas, kurį įgyvendinant bendradarbiaus Zarasų miesto ir Zarasų kaimiškų vietovių (Zarasų savivaldybės vietos veiklos grupė) vietos veiklos grupės (pasirašyta bendradarbiavimo sutartis), kurios dėl savo veiklos ir sandaros (valdymo organo prasme) jungia visus Zarasų r. sav. veikiančius verslo subjektus, bendruomenes, smulkių paslaugų teikėjus ir prekių gamintojus, ūkininkus.

Integruotumas. Rengiant VPS, buvo siekiama kuo aiškiau iširti atskirų sričių problematiką Zarasų mieste bei siekiama sprendimų suderinamumo tarpusavyje. Organizuojant susitikimus bei diskusijas buvo skatinamas aktyvus įvairių sričių ekspertų dalyvavimas. Siekiant integruoto požiūrio užtikrinimo rengiant VPS, diskusijos buvo organizuojamos aptariant atskiras sritis bei analizuojant problematikos ir siūlomų sprendimų įtaką kitoms sritims, to buvo siekiama į bendrą diskusiją pakviečiant skirtingų sričių patirties turinčių asmenis.

Atliktų poreikio tyrimo apklausų metu paaiškėjo, kad skirtingų suinteresuotųjų grupių atstovai (verslas, vietos valdžia, NVO, jaunimas, vietos gyventojai) panašiai mato esmines vietos problemas ir skiria panašius veiklos prioritetus. Todėl tikėtina, kad respondentų įvardyti tikslai ir pasirinkti VPS veiksmai, skirti paskatinti gyventojų ekonominį aktyvumą ir pagerinti įsidarbinimo galimybes Zarasų mieste, taip pat toliau mažinti socialinę atskirtį skatinant socialinių paslaugų plėtrą ir ugdyti socialiai atsakingą bendruomenę padės integruotai spręsti vietos problemas.

Numatytas kvietimų išdėstymas laike yra logiškas, tarpusavyje susieja skirtingas spręstinas problemas bei atskirus sektorius, yra pagrįstas finansiniais ištekliais. Taip pat verta pažymėti, kad

kvietimų skelbimas planuojamas taip, kad būtų užtikrinamas VVG darbuotojų darbo krūvis ir jie galėtų skirti pakankamai dėmesio kiekvienam kvietimui ir konsultacijoms pareiškėjams teikti.

Integravimo bus siekiama ir įgyvendinant VPS. Numatomi veiksmai atitinka ir papildo:

- Utenos regiono integruotų teritorijų vystymo programos,
- Utenos regiono plėtros 2014-2020 m. plano,
- Zarasų rajono savivaldybės 2015-2021 metų strateginio plėtros plano prioritetus ir/ar tikslus.

VPS tiesiogiai prisideda prie Utenos regiono integruotų teritorijų vystymo programos (toliau – Programa) įgyvendinimo:

- Tiek VPS 1. Tikslas *Paskatinti Zarasų miesto gyventojų ekonominį aktyvumą ir pagerinti įsidarbinimo galimybes*, tiek 1.1. Uždavinys *Remti smulkaus ir socialinio verslo kūrimą ir plėtrą Zarasų mieste* tiesiogiai siejasi su **Programos 1. Tikslu Padidinti ekonominį aktyvumą Utenos regione** bei 1.1. Uždaviniu *Pagerinti sąlygas smulkiajam, bendruomeniniam ir socialiniam verslui*. Tikslais ir uždaviniu siekiama to paties – išspręsti aukšto lygio nedarbo problemą, nulemtą struktūrinių priežasčių (darbo paklausos sumažėjimo ir pasikeitusių poreikių neatitinkančios darbo jėgos kvalifikacijos) ir žemo verslumo lygio problemą.

- VPS 1.1. uždavinio 1.1.2. veiksmas *Remti smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo plėtrą, kuriant ir palaikant bendradarbiavimo tinklus, jungiančius vietinius smulkiuosius tiekėjus ir vietinius pardavėjus ar perdirbėjus*. yra tapatus **Programos 3.3. priemonei Bendradarbiavimas tarp vietos produktų tiekėjų maitinimo įstaigų vykdant aktyvią vietos produktų populiarinimo rinkodaros kompaniją (Zarasų m.)**.

- VPS 2.2. uždavinio 2.2.2. veiksmas *Interaktyvių kūrybinių veiklų organizavimas pasitelkiant Zarasų viešąją infrastruktūrą, naujai atsirasiančias erdves* yra tapatus BIVP 1.1. uždavinio 3.2. priemonei *Interaktyvių kūrybinių veiklų netradicinėse Zarasų senamiesčio erdvėse organizavimas*. Tiek VPS, tiek Programos numatytais tikslais, uždaviniais bei veiksmiais siekiama paskatinti naujos veiklos atsiradimą, inovatyviais modeliais veikiančių smulkių ir mikro-verslų atsiradimą ir plėtrą, kurie galėtų greičiau ir efektyviau prisitaikyti prie globalios ekonomikos pokyčių, o kartu būtų ir aktyviais vietos bendruomenės dalyviais.

VPS tiesiogiai prisideda prie Utenos regiono plėtros 2014-2020 m. plano (toliau – RPP) įgyvendinimo. VPS atitinka:

- **RPP 2 prioriteto** *Integrali ekonomika*, 1 tikslo *Turizmo infrastruktūros, kultūros ir gamtos paveldo plėtra* 2 uždavinį *Plėtoti turizmo išteklių ir paslaugų rinkodarą* bei 3 tikslo *Verslo ir investicijų skatinimas bei pramonės potencialo skatinimas* 2 uždavinį *Skatinti bendruomeninį-socialinį verslą* ir 3 uždavinį *Didinti regiono konkurencingumą skatinant tarpregioninį bendradarbiavimą ir partnerystę*.

VPS 1 tikslo *Paskatinti Zarasų miesto gyventojų ekonominį aktyvumą ir pagerinti įsidarbinimo galimybes* numatytas uždavinys 1.1. Uždavinys *Remti smulkaus ir socialinio verslo kūrimą ir plėtrą Zarasų mieste* tiesiogiai prisidės prie ekonominio aktyvumo skatinimo.

- **RPP 3 prioriteto** *Gyvenimo kokybės gerinimas*, 1 tikslo *Mokymosi visą gyvenimą ir kūrybiškumo skatinimas* 2 uždavinį *Plėtoti neformalaus ugdymosi galimybes*.

VPS 1. Tikslas *Paskatinti Zarasų miesto gyventojų ekonominį aktyvumą ir pagerinti įsidarbinimo galimybes* numatytas 1.2. Uždavinys *Suteikti Zarasų miesto gyventojų įsidarbinimui reikalingus įgūdžius ir informaciją* tiesiogiai prisidės prie neformalaus ugdymosi galimybių plėtros.

- **RPP 3 prioriteto** *Gyvenimo kokybės gerinimas 2 tikslo Viešųjų paslaugų prieinamumo didinimas 3 uždavinį Plėtoti socialinių paslaugų infrastruktūrą ir socialinio būsto fondą bei didinti jų prieinamumą.*

VPS 2. Tikslo *Mažinti esamą Zarasų miesto gyventojų socialinę atskirtį* numatytas 2.1. Uždavinys *Didinti socialinių ir kitų viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą Zarasų mieste tiesiogiai prisidės prie socialinių paslaugų prieinamumo didinimo.*

VPS tiesiogiai prisideda prie **Zarasų rajono savivaldybės strateginio 2015-2021 metų plėtros plano** (toliau –Plano) įgyvendinimo. VPS atitinka:

- **Plano 1 prioriteto** *Ekonominio aktyvumo didinimas 1.2. strateginio tikslo Didinti rajono ekonomikos konkurencingumą uždavinį 1.2.2. Skatinti verslo investicijas ir darbo vietų kūrimą.*

VPS numatytas 1 tikslo *Paskatinti Zarasų miesto gyventojų ekonominį aktyvumą ir pagerinti įsidarbinimo galimybes 1.1. Uždavinys Remti smulkaus ir socialinio verslo kūrimą ir plėtrą Zarasų mieste, kurio veiksmai tiesiogiai prisidės prie verslo plėtros, darbo vietų kūrimo.*

- **Plano 2 prioriteto** *Sveika, saugi, išsilavinusi ir socialiai atsakinga bendruomenė 2.4 strateginio tikslo Ugdyti socialiai atsakingą bendruomenę uždavinius 2.4.1. Vykdyti socialinės atskirties mažinimą, 2.4.2. Didinti socialinių paslaugų prieinamumą ir teikti kokybišką socialinę paramą, 2.4.4. Vykdyti neįgaliųjų integraciją.*

VPS 2. Tikslo *Mažinti esamą Zarasų miesto gyventojų socialinę atskirtį* numatyti uždaviniai 2.1. *Didinti socialinių ir kitų viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą Zarasų mieste ir 2.2. Vykdyti socialinės atskirties mažinimą skatinant socialiai pažeidžiamų gyventojų integraciją ir įsitraukimą į bendruomenės gyvenimą tiesiogiai prisidės prie socialinių paslaugų prieinamumo didinimo bei socialinės atskirties mažinimo.*

- **Plano 2 prioriteto** *Sveika, saugi, išsilavinusi ir socialiai atsakinga bendruomenė 2.2. strateginio tikslo Gerinti švietimo sistemą uždaviniai 2.2.3. Plėsti neformaliojo ugdymo įvairovę, 2.2.5. Kurti mokymosi visą gyvenimą sistemą.*

VPS 1. Tikslo *Paskatinti Zarasų miesto gyventojų ekonominį aktyvumą ir pagerinti įsidarbinimo galimybes* numatytas 1.2. Uždavinys *Suteikti Zarasų miesto gyventojų įsidarbinimui reikalingus įgūdžius ir informaciją tiesiogiai prisidės švietimo paslaugų spektro plėtros.*

IV. GYVENAMOSIOS VIETOVĖS BENDRUOMENĖS DALYVAVIMO, RENGIANT VIETOS PLĖTROS STRATEGIJĄ, APIBŪDINIMAS

Šiame skyriuje aprašomi ZMVVG atlikti VPS projekto viešieji pristatymai ir konsultacijos dėl vietos plėtros strategijos tikslų, uždavinių ir veiksmų su gyvenamosios vietovės bendruomene, nevyriausybinėmis organizacijomis, įmonėmis, kitomis institucijomis, įstaigomis ir organizacijomis ir pagrindiniai konsultavimosi rezultatai.

ZMVVG rengdama VPS, siekdama įtraukti kuo didesnę Zarasų bendruomenės, nevyriausybinių organizacijų, įmonių, kitų institucijų ratą, pasirinko efektyvius informavimo ir konsultavimo būdus ir sudarė jiems galimybes įsitraukti į VPS rengimo procesą bei įtakoti sprendimų priėmimo procesus. Rengiant Zarasų miesto vietos plėtros strategiją buvo atlikta:

1. **Suorganizuotas seminaras** apie strategijoje galimas numatyti ir tinkamas finansuoti veiklas.
2. **Atlikta gyventojų apklausa** (apklausta 255 asmenų). Apklausa vykdyta 2015-11-03 – 2015-12-20. Apklausos forma sukurta ir vykdyta pasinaudojant portalu www.manoapklausa.lt.
3. Sukurtas el. įrankis skirtas pateikti pasiūlymams, komentarams ZMVVG strategijai. Informacija apie galimybę pateikti pasiūlymus, komentarus kelis kartus publikuota portale www.zarasai.lt bei socialiniame tinkle *Facebook*. Pasiūlymų pateikimo forma sukurta pasinaudojant portalu www.manoapklausa.lt.
4. 2015-12-17 vyko pasitarimai su Zarasų valdžios atstovais bei su Zarasų NVO atstovais.
5. 2016-01-07 strategijos projekto pateikimas ZMVVG nariams (pastaboms pateikti).
6. 2016-01-16 strategijos projekto pateikimas ZMVVG nariams (pastaboms pateikti).
7. 2016-01-21 strategijos pristatymas Zarasų miesto gyventojams.
8. 2015-10-25 pakabintas viešinimo plakatas, informuojantis apie ZMVVG strategijos rengimą.

2015 m. spalio 29 d. įvyko 1 dienos seminaras apie kuriamą Zarasų miesto vietos plėtros strategiją, jos numatytas ir tinkamas finansuoti veiklas. Šiame renginyje dalyvavo ZMVVG valdybos nariai, nevyriausybinių organizacijų atstovai ir kiti suinteresuoti asmenys. Seminaro tikslas – supažindinti su VPS numatomomis remti veiklomis, tikslinėmis grupėmis, atrankos procedūra, finansavimo galimybėmis, taip pat strateginio planavimo pagrindais bei kt.

2015 m. gruodžio 17 d. įvyko du renginiai su Zarasuose veikiančių NVO, vietos valdžios atstovais ir miesto gyventojais. Renginių tikslas – supažindinti su VPS numatomomis finansavimo galimybėmis, galimomis tikslinėmis grupėmis, išgirsti vietos gyventojų nuomonę ir pasiūlymus kam turėtų būti skiriamas didžiausias dėmesys, kokias idėjas galima įgyvendinti, kokias didžiausias Zarasų miesto problemas išskiria. Gauti pasiūlymai ir išreikštos pastabos buvo panaudotos formuojant klausimyną Zarasų miesto vietos veiklos grupės teritorijos situacijos ir gyventojų poreikių nustatymo tyrimui. Šie pristatymai buvo organizuojami siekiant aiškiai ir suprantamai pristatyti VPS projektą bei sudaryti suinteresuotiems asmenimis galimybę pareikšti pastabas ir pateikti pasiūlymus dėl rengiamos VPS – konkrečių prioritetų, tikslų, uždavinių, veiksmų, finansavimo ir kt. Suinteresuotų asmenų įtraukimas leido surinkti išsamesnę informaciją apie VPS lūkesčius. Susitikimų metu, dalyviai taip pat išreiškė susirūpinimą dėl mažo kartų tarpusavio bendradarbiavimo, informacinio karo grėsmių bei pabėgėlių integracijos.

Zarasų miesto vietos veiklos grupė atliko Zarasų miesto vietos veiklos grupės teritorijos situacijos ir gyventojų poreikių nustatymo tyrimą. Tyrimu siekta išsiaiškinti gyventojų pasitenkinimą esama miesto situacija bei lūkesčius situacijos gerinimui. Tyrimui atlikti pasirinktas anketinės apklausos metodas. Prieš pradėdant vykdyti tyrimą laikantis visų socialinių tyrimų kokybės standartų buvo parengtas klausimynas. ZMVVG peržiūrėjo ir patvirtino klausimyną.

Gyventojų apklausa vykdyta internete (nuoroda internete: <http://www.manoapklausa.lt/apklausa/742996277/1/>) 2015 m. lapkričio 3 d.– 2015 m. gruodžio 20 dienomis. Informacija apie vykdomą apklausą buvo paskelbta: Zarasų rajono savivaldybės interneto svetainėje (nuoroda internete:

www.zarasai.lt), kuri taip pat buvo platinama siunčiant elektroniniu paštu ir informuojant socialiniame tinkle Facebook.

Anketinės apklausos metodas pasirinktas naudoti dėl nesudėtingos duomenų analizės, nedidelių administravimo išlaidų (apklausą pildo pats respondentas), standartizavimo (respondentai gauna tuos pačius galimus atsakymo variantus). Taip pat svarbu, jog anketinė apklausa užtikrina respondentų anonimiškumą, kas sustiprina pateiktų atsakymų patikimumą, taip pat sudaromos galimybės apsiklausti didesnę skaičių respondentų. Tyrimui atlikti buvo naudojamas aprašomosios statistinės duomenų analizės metodas. Apklausoje dalyvavo 255 respondentai. Tyrimo ataskaita pateikiama 5 priede. Anketinė apklausa atskleidė pagrindines Zarasų miesto problemas, išskyrė Zarasų miesto privalumus, buvo įvertintos sritys, kurioms plėtoti turėtų būti teikiamas didžiausias dėmesys. Aktualiausios problemos Zarasų mieste (remiantis gyventojų apklausos rezultatais):

1. Darbo vietų trūkumas.
2. Gyventojų skaičiaus mažėjimas.
3. Darbo vietų jaunimui trūkumas.
4. Gyventojų senėjimas.
5. Jaunimo užimtumo stoka.

Sritys, kurioms plėtoti, Zarasų miesto gyventojų nuomone, turi būti telkiamas didžiausias dėmesys (prioritetine tvarka):

1. Smulkaus ir vidutinio verslo kūrimui ir plėtrai.
2. Vietos gyventojų verslumo skatinimui.
3. Paslaugų (švietimo, kultūros, sporto ir sveikatingumo ir pan.) gyventojams plėtrai.
4. Turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtrai.
5. Paslaugų socialiai pažeidžiamoms gyventojų grupėms (bedarbiams, vaikams, vyresnio amžiaus žmonėms, neįgaliesiems ir kt.) plėtrai.
6. Viešosios infrastruktūros (viešieji pastatai, viešosios erdvės, transporto infrastruktūra, vandentvarka ir pan.) gerinimui ir plėtrai.
7. Mokymosi ir profesinio mokymo skatinimui, kvalifikacijos kėlimui ir praktikai

V. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMO VEIKSMŲ PLANAS

1. Tikslas: PASKATINTI ZARASŲ MIESTO GYVENTOJŲ EKONOMINĮ AKTYVUMĄ IR PAGERINTI ĮSIDARBINIMO GALIMYBES

1.1. Uždavinys: Remti smulkaus ir socialinio verslo kūrimą ir plėtrą Zarasų mieste

1.1.1. veiksmas. Teikti priemones tikslinės grupės atstovams, būtinas naujiems verslams ir socialiniams verslams kurti

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdymo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	8102	29000	-	7975	99923	145000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo kūrimą Zarasų mieste per priemonių suteikimą. Gali būti finansuojamos priemonės, kurios reikalingos verslui (įskaitant savarankišką darbą) pradėti, įsigijimas (įskaitant atvejus, kai verslui (įskaitant savarankišką veiklą) pradėti skirtinas priemonės išigyja tarpininkas, siekdamas šias priemones verslą (įskaitant savarankišką veiklą) pradedančiam subjektui perduoti laikinai valdyti), jei išigytos priemonės naudojamos verslą pradedančios įmonės ar savarankišką darbą pradedančio asmens vykdomoje veikloje, neperduodant jų naudoti (nuomos, panaudos ar kt. pagrindais) tretiesiems asmenims.

Tikslinė grupė:

1. darbingi bedarbiai ir neaktyvūs gyventojai (išskyrus teritorinėse darbo biržoje bedarbiais registruotus asmenis, dalyvaujančius profesinio mokymo ir darbo įgūdžių įgijimo, ugdymo darbo vietoje veiklose);
2. kiti darbingi gyventojai, kurių namų ūkio pajamos neviršija namų ūkio skurdo rizikos ribos;

1.1.2. veiksmas. Remti smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo plėtrą, kuriant ir palaikant bendradarbiavimo tinklus, jungiančius vietinius smulkiuosius tiekėjus ir vietinius pardavėjus ar perdirbėjus

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdymo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	2235	8000	-	2200	27565	40000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo plėtrą Zarasų mieste per tinklo tarp Zarasų miesto ir Zarasų rajono VVG teritorijoje veikiančių smulkių tiekėjų, pardavėjų ar perdirbėjų sukūrimą. Veiksmu norima paskatinti aktyvesnį bendruomenių ir visų gyventojų teikiančių paslaugas, gaminančių ir parduodančių produktus ar prekes įsitraukimą, sudaryti galimybę tokias paslaugas teikiantiems keistis gerąja patirtimi, gauti mokymus ir palaikymą, tobulinti ir plėsti savo paslaugas ar prekes, jas reklamuoti žiniasklaidoje, renginiuose ir kt. priemonėmis, rinkai pasiūlyti bendrą prekės ženklą.

Tikslinė grupė:

1. vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijos gyventojai - verslininkai, kurie yra pradėję vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijoje vykdyti ūkinę komercinę veiklą ne anksčiau kaip prieš 1 metus iki pradėjimo dalyvauti projekto veiklose. Pagal verslo liudijimą, kuris galioja vienerius metus ar trumpiau, dirbantis asmuo priskiriamas šiai tikslinei grupei, jei jam verslo liudijimas atitinkamai veiklai yra išduotas pirmą kartą arba yra praėję ne mažiau kaip 3 metai nuo anksčiau jam šiai veiklai išduoto verslo liudijimo galiojimo pabaigos;
2. ne anksčiau kaip prieš 1 metus iki projekto pasiūlymo pateikimo vietos veiklos grupei dienos (tuo atveju, kai atstovaujama įmonė yra pareiškėju ar partneriu) arba iki pradėjimo dalyvauti projekto veiklose (tuo atveju, kai atstovaujama įmonė nėra pareiškėju ar partneriu) Juridinių asmenų registre įregistruotų ir ūkinę komercinę veiklą vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijoje vykdančių įmonių darbuotojai ir valdymo organų atstovai.

1.1.3. veiksmas. Įgyvendinti neformaliojo ugdymo (švietimo) iniciatyvas (konsultavimas, pagalba randant tiekėjus ir klientus, konsultavimas konkretaus verslo plėtros klausimais ir kt.), skirtas naujai veikiančio verslo (įskaitant savarankišką darbą pradedančius asmenis) stiprinimui

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdymo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	838	3000	-	825	10337	15000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į smulkaus ir vidutinio bei socialinio verslo plėtrą Zarasų mieste per neformalių iniciatyvų skirtų verslo plėtrai įgyvendinimą. Planuojama veiklos: naujai veikiančio verslo (įskaitant savarankišką darbą pradedančius asmenis) konsultavimas, pagalba randant tiekėjus ir klientus, konsultavimas konkretaus verslo plėtros klausimais.

Tikslinė grupė:

1. vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijos gyventojai - verslininkai, kurie yra pradėję vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijoje vykdyti ūkinę komercinę veiklą ne anksčiau kaip prieš 1 metus iki pradėjimo dalyvauti projekto veiklose. Pagal verslo liudijimą, kuris galioja vienerius

metus ar trumpiau, dirbantis asmuo priskiriamas šiai tikslinei grupei, jei jam verslo liudijimas atitinkamai veiklai yra išduotas pirmą kartą arba yra praėję ne mažiau kaip 3 metai nuo anksčiau jam šiai veiklai išduoto verslo liudijimo galiojimo pabaigos;

2. ne anksčiau kaip prieš 1 metus iki projekcinio pasiūlymo pateikimo vietos veiklos grupei dienos (tuo atveju, kai atstovaujama įmonė yra pareiškėju ar partneriu) arba iki pradėjimo dalyvauti projekto veiklose (tuo atveju, kai atstovaujama įmonė nėra pareiškėju ar partneriu) Juridinių asmenų registre registruotų ir ūkinę komercinę veiklą vietos plėtros strategijos įgyvendinimo teritorijoje vykdančių įmonių darbuotojai ir valdymo organų atstovai.

1.2. Uždavinys: Suteikti Zarasų miesto gyventojų įsidarbinimui reikalingus įgūdžius ir informaciją

1.2.1. veiksmas. Suteikti darbingiems neaktyviems gyventojas (vienišos mamos, asmenys su negalia, vyresnio amžiaus asmenys ir kt.) darbo rinkoje paklausių profesinių įgūdžių per savanorišką veiklą, ugdymą darbo vietoje

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdymo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					Iš viso veiksmui įgyvendinti
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	2794	10000	-	2750	34456	50000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į Zarasų miesto gyventojų grupių patiriančių socialinę atskirtį (pvz. vienišos mamos, asmenys su negalia, vyresnio amžiaus asmenys) įsidarbinimo galimybių gerinimą per darbo rinkoje paklausių profesinių įgūdžių įgijimą. Planuojamos veiklos: savanoriška veikla (savanorystė); praktinių darbo įgūdžių įgijimas, ugdymas darbo vietoje).

Tikslinė grupė: darbingi bedarbiai ir neaktyvūs gyventojai (išskyrus teritorinėse darbo biržoje bedarbiais registruotus asmenis, dalyvaujančius profesinio mokymo ir darbo įgūdžių įgijimo, ugdymo darbo vietoje veiklose).

1.2.2. veiksmas. Suteikti neaktyviems darbingiems gyventojams (pvz. pabėgėliai, buvę nuteistieji ir kt.) socialinių ir darbinių įgūdžių įgyvendinant neformaliojo švietimo/ ugdymo programas

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdymo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					Iš viso veiksmui įgyvendinti
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	838	3000	-	825	10337	15000

Veiksmo turinys: veiksma numato remti projektus orientuotus į Zarasų miesto gyventojų patiriančių sunkiausią socialinę atskirtį (pabėgėliai, buvę nuteistieji, iš emigracijos grįžę vietos gyventojai) mokymus ir konsultacijas, suteikiant jiems integracijai reikiamų įgūdžių ir žinių. Pavyzdžiui: pabėgėliams - lietuvių kalbos pagrindai, kultūros bei istorijos žinios, konsultacijos teisiniais, psichologiniais bei įsidarbinimo klausimais; reemigrantams ar iš įkalinimo įstaigų sugrįžusiems asmenims - konsultacijos teisiniais, psichologiniais bei įsidarbinimo klausimais, bendrųjų gebėjimų mokymai, kurių metu bus siekiama sustiprinti tikslinės grupės motyvaciją, pasitikėjimą savimi bei sumažinti pokyčių baimę.

Tikslinė grupė: darbingi bedarbiai ir neaktyvūs gyventojai (išskyrus teritorinėse darbo biržoje bedarbiais registruotus asmenis, dalyvaujančius profesinio mokymo ir darbo įgūdžių įgijimo, ugdymo darbo vietoje veiklose).

1.2.3. veiksma. Zarasų miesto darbingų neaktyvių gyventojų perkvalifikavimas į laisvas (kuriamas) darbo vietas.

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdymo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					Iš viso veiksmui įgyvendinti
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	838	3000	-	825	10337	15000

Veiksmo turinys: veiksma numato remti projektus orientuotus į Zarasų miesto gyventojų įsidarbinimo galimybių gerinimą per darbo rinkoje paklausių profesinių įgūdžių įgijimą. Planuojamos veiklos: naujų profesinių ir kitų reikalingų įgūdžių suteikimas (neformalus švietimas (įskaitant neformalųjį profesinį mokymą).

Tikslinė grupė: darbingi bedarbiai ir neaktyvūs gyventojai (išskyrus teritorinėse darbo biržoje bedarbiais registruotus asmenis, dalyvaujančius profesinio mokymo ir darbo įgūdžių įgijimo, ugdymo darbo vietoje veiklose).

2. Tikslas: MAŽINTI ESAMĄ ZARASŲ MIESTO GYVENTOJŲ SOCIALINĘ ATSKIRTĮ.

2.1. Uždavinys: Didinti socialinių ir kitų viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą Zarasų mieste

2.1.1. veiksmas. Teikti socialines paslaugas (aprūpinimo techninėmis pagalbos priemonėmis, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo asmens (šėimos) namuose ir kt.) socialinę atskirtį patiriantiems Zarasų miesto gyventojams

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdymo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	5029	18000		4950	62021	90000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į Zarasų mieste teikiamų socialinių paslaugų plėtrą. Socialinės paslaugos – paslaugos, kuriomis suteikiama pagalba asmeniui (šėimai), dėl amžiaus, neįgalumo, socialinių problemų iš dalies ar visiškai neturinčiam, neįgijusiam arba praradusiam gebėjimus ar galimybes savarankiškai rūpintis asmeniniu (šėimos) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime (šaltinis: Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymas). Socialinės paslaugos apima bendrąsias socialines paslaugas ir specialiąsias socialinės priežiūros paslaugas. Bendrosios ir specialiosios socialinės priežiūros paslaugos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme ir Socialinių paslaugų kataloge, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“. Taip pat laukiami alternatyvūs pasiūlymai, kuriuose numatoma kitų paslaugų, ne jau apibrėžtų socialinių paslaugų plėtra, orientuotų į socialinės atskirties mažinimą.

Tikslinė grupė:

1. socialinę atskirtį patiriantys darbingi gyventojai;
2. darbingų gyventojų šėimos nariai, kurie dėl amžiaus, neįgalumo ar kitų priežasčių negali savarankiškai rūpintis asmeniniu gyvenimu ir savarankiškai dalyvauti visuomenės gyvenime.

2.1.2. veiksmas. Teikti informavimo paslaugas tikslinės grupės atstovams apie socialines ir kitas viešąsias paslaugas

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdymo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro						

		konkurso būdu	559	2000		550	6891	10000
--	--	---------------	-----	------	--	-----	------	--------------

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus, kuriuose numatomos veiklos susijusios su informacijos apie įvairiose organizacijose prieinamas socialines ir kitas reikalingas paslaugas sklaida socialinę atskirtį patiriantiems Zarasų gyventojams ir tarpininkavimu šias paslaugas gaunant.

Tikslinė grupė:

1. socialinę atskirtį patiriantys gyventojai;
2. darbingų gyventojų šeimos nariai, kurie dėl amžiaus, neįgalumo ar kitų priežasčių negali savarankiškai rūpintis asmeniniu gyvenimu ir savarankiškai dalyvauti visuomenės gyvenime.

2.2. Uždavinys: Vykdyti socialinės atskirties mažinimą skatinant socialiai pažeidžiamų gyventojų integraciją ir įsitraukimą į bendruomenės gyvenimą

2.2.1. veiksmas. Teikti sociokultūrinės paslaugas tikslinės grupės atstovams pasitelkiant savanorius

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdytojo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	Iš viso veiksmui įgyvendinti
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	3911	14000		3850	48239	70000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į savanorystės pagrindu organizuojamų bendruomeninių paslaugų ar veiklų (pvz. visuomenės švietimo veiklos apie neįgalius asmenis, savanoriškos veiklos pagrindu organizuojamos veiklos orientuotos į gyvenamosios aplinkos gražinimą, kurios įtraukia žalingų priklausomybių ar protinę negalią turinčius, vyresnio amžiaus asmenis ir kt.) nukreiptų į socialinės atskirties mažinimą organizavimą.

Tikslinė grupė:

1. socialinę atskirtį patiriantys gyventojai;
2. darbingų gyventojų šeimos nariai, kurie dėl amžiaus, neįgalumo ar kitų priežasčių negali savarankiškai rūpintis asmeniniu gyvenimu ir savarankiškai dalyvauti visuomenės gyvenime.

2.2.2. veiksmas. Interaktyvių kūrybinių veiklų organizavimas pasitelkiant Zarasų viešąją infrastruktūrą, naujai atsirasiančias erdves

Pradžia (metai)	Pabaiga (metai)	Vykdymo atrankos principas	Veiksmo lėšų poreikis ir finansavimo šaltiniai					Iš viso veiksmui įgyvendinti
			Valstybės biudžeto lėšos:	Savivaldybės biudžeto lėšos:	Kitos viešosios lėšos:	Privačios lėšos:	ES lėšos	
2017	2022	Viešieji ir privatūs juridiniai asmenys atrinkti atviro konkurso būdu	1397	5000		1375	17228	25000

Veiksmo turinys: veiksmas numato remti projektus orientuotus į socialinės atskirties mažinimą per kūrybines veiklas. Ypatingą pridėtinę vertę turės projektai, kurie numatys veiklų organizavimą Zarasų mieste esančiose viešosiose patalpose ar viešose erdvėse, kurios yra ir bus kuriamos naudojant viešąsias lėšas. Veiksmo įgyvendinimas prisidės prie viešosios infrastruktūros įveiklinimo ir socialinės atskirties mažinimo. Galimų veiklų pavyzdžiai: kūrybinės dirbtuvės vaikams iš nepasiturinčių šeimų, menininkų plenerai, kurie įtraukia negalią turinčius asmenis ir pan.

Tikslinė grupė:

1. socialinę atskirtį patiriantys gyventojai;
2. darbingų gyventojų šeimos nariai, kurie dėl amžiaus, neįgalumo ar kitų priežasčių negali savarankiškai rūpintis asmeniniu gyvenimu ir savarankiškai dalyvauti visuomenės gyvenime.

VI. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS VALDYMO IR STEBĖSENOS TVARKA

Vietos plėtros strategijos (toliau – VPS) koordinavimas ir stebėseną. Už parengtos VPS įgyvendinimą (veiksmai, atrankos ir kita), stebėseną bei koordinavimą yra atsakinga Zarasų miesto vietos veiklos grupė. 16 lentelėje pateikiama informacija apie atsakomybių bei funkcijų pasiskirstymą.

16 lentelė

ZMVVG valdymo organas	Atsakomybės bei funkcijos
Visuotinis narių susirinkimas (aukščiausias valdymo organas)	<ul style="list-style-type: none"> · VPS ir jos pakeitimų tvirtinimas; · Metinių VPS ataskaitų tvirtinimas; · Galutinės VPS ataskaitos tvirtinimas.
Taryba (kolegialus valdymo organas)	<ul style="list-style-type: none"> · Vietos plėtros projektinių pasiūlymų atrankos kriterijų, vertinimo balų ir vietos plėtros projektinių pasiūlymų vertinimo ir atrankos vidaus tvarkos aprašo tvirtinimas; · Vietos plėtros projektų vertintojų sąrašo tvirtinimas; · Vietos plėtros projektinių pasiūlymų vertinimo ataskaitų tvirtinimas; · Siūlomų finansuoti ir rezervinio projektų sąrašo tvirtinimas; · Stebėsenos ataskaitų svarstymas ir tvirtinimas; · Rizikų, susijusių su vietos plėtros įgyvendinimu, valdymas; · Kitos, su VPS įgyvendinimu, susijusios funkcijos.
Administracija	
Vadovas	<ul style="list-style-type: none"> · Vietos projektų įgyvendinimo stebėseną ir stebėsenos ataskaitų rengimą bei teikimą Valdybai ir Lietuvos respublikos vidaus reikalų ministerijai (toliau – VRM); · Rizikų nustatymas, registravimas ir jos įtakos mažinimo priemonių įgyvendinimas. Savalaikis Valdybos informavimas apie sudėtingas problemas ir rizikas; · Atskirų užduočių, susijusių su VPS įgyvendinimu, vykdymas; · Lėšų panaudojimo ir veiksmingumo vertinimas ir užtikrinimas; · Įvairių organizacijų ar asmenų prašymų, pareiškimų, skundų nagrinėjimas pagal leidžiamą kompetenciją; · Kitos, su VPS įgyvendinimu, susijusios funkcijos.
Administratorius	<ul style="list-style-type: none"> · Kvietimų teikti vietos plėtros projektinius pasiūlymus atrankai rengimas ir skelbimas; · Vietos projektų pareiškėjų konsultavimas; · Projektinių pasiūlymų registravimas, bylų formavimas ir archyvavimas; · Komunikacija su projektinių pasiūlymų vertintojais, pareiškėjais, VRM ir kitais suinteresuotais asmenimis; · Raštų rengimas; · Projektų patikros vykdymas, išvadų rengimas; · VPS viešinimas; · Kitos, su VPS įgyvendinimu, susijusios funkcijos.
Finansininkas	<ul style="list-style-type: none"> · VPS finansinės-buhalterinės apskaitos organizavimas, finansinių dokumentų rengimas, kaupimas, archyvavimas; · Finansinių operacijų teisėtumo užtikrinimas;

	<ul style="list-style-type: none"> · Vietos projektų įgyvendinimo stebėseną ir periodišką ataskaitų rengimą; · Projektų patikros vykdymas, išvadų rengimas; · Lėšų panaudojimo ir veiksmingumo vertinimas ir užtikrinimas; · Kitos, su VPS įgyvendinimu, susijusios funkcijos.
--	--

Igyvendinimas. Apibrėžiant vietos plėtros projektų administracinės atitikties, naudos ir kokybės kriterijus, bus laikomasi Vietos plėtros strategijų atrankos ir įgyvendinimo taisyklių 5 priede numatytų rekomendacinių kriterijų. Tai užtikrina, kad siekiant užtikrinti sėkmingą ir sklandų VPS įgyvendinimą, bus vadovaujama šiais principais: horizontaliuoju partnerystės, horizontaliuoju vyrų ir moterų lygių galimybių skatinimo, nediskriminacijos ir horizontaliuoju jaunimo principu:

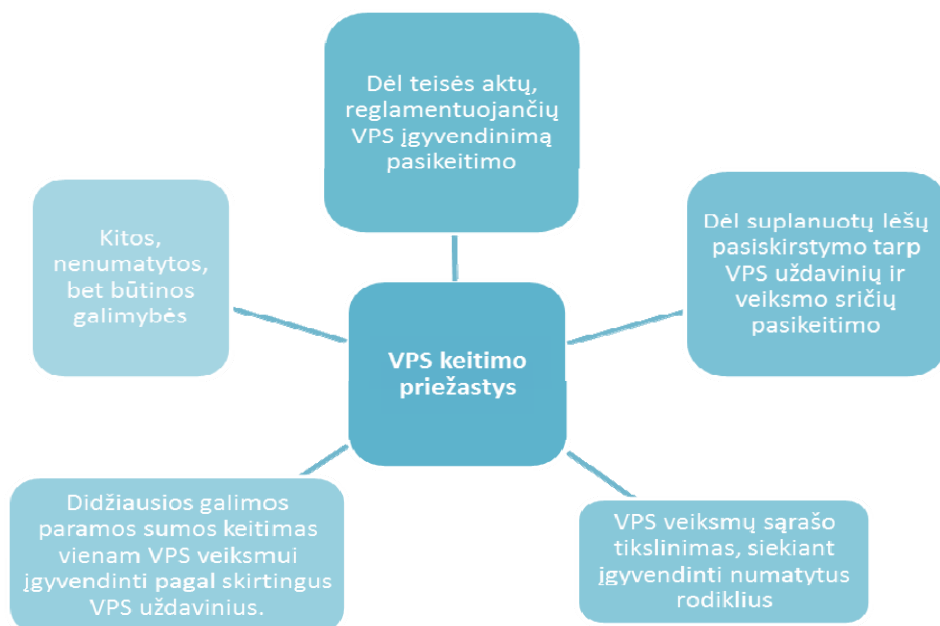
- Zarasų miesto vietos veiklos grupės Taryba yra sudaryta vadovaujantis nediskriminavimo ir lygiateisiškumo principu, visa tai užtikrins, kad vykdant projektų atranką bus įvertinti skirtingų grupių poreikiai ir užtikrinama, kad atliekant projektų vertinimą bei vykdant atranką nebus pažeidžiama nei viena grupė.
- Zarasų miesto vietos veiklos grupės veikla yra paremta partnerystės principu, leidžiančiu mobilizuoti skirtingų sričių partnerių (bendruomeninės organizacijos ir (ar) kitos nevyriausybinės organizacijos, asocijuotos verslo struktūros ir (ar) įmonės ir savivaldybės taryba) žinias bei įgūdžius. Visa tai užtikrina, kad atrenkant veiksmų ir juos įgyvendinančių projektų vykdytojus, bus laikomasi šio principo.
- Zarasų miesto vietos veiklos grupė viešindama projekto rezultatus, pirmiausia kreips dėmesį į tuos projektus, kurie labiausiai prisideda prie vyrų ir moterų lygių galimybių ir nediskriminavimo principo laikymosi.
- Zarasų miesto vietos veiklos grupė vykdant veiksmų ir juos įgyvendinančių projektų vykdytojų atranką, užtikrins, kad būtų laikomasi horizontaliojo vyrų ir moterų lygių galimybių skatinimo, nediskriminacijos principų. Vietos projektų vykdytojams bus keliami reikalavimai projektų paraiškose pagrįsti projekto teigiamą įtaką vyrų ir moterų lygių galimybių ir nediskriminavimo skatinimui.
- Zarasų miesto vietos veiklos grupė, organizuodama vietos projektų paraiškų kvietimus, sieks užtikrinti skirtingų grupių atstovų dalyvavimą projektuose ir jų poreikių atitikimą.
- Zarasų miesto vietos veiklos grupė, vykdydama veiksmų ir juos įgyvendinančių projektų vykdytojų atranką, užtikrins, kad būtų laikomasi horizontaliojo jaunimo principo.

VPS stebėseną ir jos vykdymą. Siekiant užtikrinti sėkmingą bei sklandų strategijos įgyvendinimą, viso strategijos vykdymo metu bus atliekama jos įgyvendinimo stebėseną ir kontrolė. Už VPS įgyvendinimo stebėseną atsakinga ZMVVG, bus teikiamos ataskaitos Ministerijai apie tai, kaip yra vykdoma VPS stebėseną. Vykdamas VPS stebėseną bus renkama pagrindinė informacija ir sisteminami duomenys: planuotos ir pasiektos efekto, rezultato ir produkto rodiklių reikšmės, atrinkti finansuoti ir baigti įgyvendinti projektai, planuojamos ir įvykdytos projektų vykdytojų patikros, patikrų išvados, projekto biudžeto ir terminų laikymasis. Pagal poreikį bus renkama ir sisteminama ir kita aktuali informacija.

<i>Tikslas: sudaryti sąlygas efektyviai įgyvendinti vietos plėtros strategiją</i>
<i>1. Uždavinys: sisteminti informaciją apie planuotus ir pasiektus rezultatus</i>
<i>2. Uždavinys: rengti vietos plėtros strategijos įgyvendinimo stebėsenos ataskaitas</i>
Organizavimas ir vykdymas
1. Paskiriami atsakingi asmenys, t.y. strategijos vadovas ir finansininkas, kurių funkcijos bus VPS administravimas.

2. Strategijos vadovas renka ir sistemina informaciją apie planuotas ir pasiektas rodiklių reikšmes; finansininkas renka ir sistemina visą finansinę, su VPS įgyvendinimu susijusią informaciją.
3. Strategijos vadovas ZMVVG Tarybai nustačius terminą, bet ne rečiau kaip vieną kartą per kalendorinius metus rengia metinę ataskaitą apie VPS įgyvendinimą, pasiektus rezultatus ir pan.; finansininkas ZMVVG Tarybai nustačius terminą, bet ne rečiau kaip vieną kartą per kalendorinius metus rengia metinę ataskaitą apie VPS finansinę situaciją.
4. Strategijos vadovas pagal nustatytą Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metinės / galutinės ataskaitos formą, ne vėliau kaip iki einamųjų metų kovo 20 d. parengia metinę VPS įgyvendinimo ataskaitą; finansininkas pagal nustatytą Vietos plėtros strategijos įgyvendinimo metinės / galutinės ataskaitos formą, ne vėliau kaip iki einamųjų metų kovo 20 d. parengia metinę VPS finansinę ataskaitą; Metinę ataskaitą tvirtina visuotinis ZMVVG narių susirinkimas.
5. Ne vėliau kaip iki einamųjų metų balandžio 1 d. ZMVVG Taryba metinės ataskaitos kopiją ir jos patvirtinimą įrodančio dokumento kopiją pateikia VRM.
6. Baigus įgyvendinti paskutinį VPS finansiniame plane numatytą veiksmą, ZMVVG pagal nustatytą VPS įgyvendinimo metinės / galutinės ataskaitos formą parengia galutinę ataskaitą. Už galutinės ataskaitos parengimą atsakingi – strategijos vadovas ir finansininkas. Galutinę ataskaitą tvirtina visuotinis ZMVVG narių susirinkimas.
7. Ne vėliau kaip per 3 mėnesius nuo VPS įgyvendinimo pabaigos, t. y. paskutinio VPS finansiniame plane numatyto veiksmo, visuotiniame ZMVVG narių susirinkimo metu patvirtinama Galutinė ataskaita. VPS kopija ir jos patvirtinimą įrodančio dokumento kopiją pateikiama VRM.
8. Ministerijos prašymu ZMVVG turi pateikti Ministerijai papildomą informaciją, susijusią su vietos plėtros strategijos įgyvendinimu (per Ministerijos nustatytą laiką, kuris negali būti trumpesnis kaip 5 darbo dienos).
9. Stebėsenos ataskaitos paskelbiamos interneto svetainėje.
10. Strategijos vadovas ir finansininkas atlieka kitus, teisės aktuose numatytus veiksmus ir ZMVVG visuotinio narių susirinkimo bei valdybos nurodymus, susijusius su vietos plėtros strategijos įgyvendinimu.

Vietos plėtros strategijos pakeitimai. Miesto VVG gali inicijuoti atrinktos finansuoti vietos plėtros strategijos keitimą. ZMVVG gali keisti vietos plėtros strategiją kai:

Ministerija, gavusi vietos plėtros strategijos pakeitimą ir su šiuo pakeitimu susijusius dokumentus per 10 darbo dienų teikia Komitetui motyvuotą siūlymą dėl pritarimo / nepritarimo vietos plėtros strategijos pakeitimui. Komitetas per 10 darbo dienų nuo siūlymo gavimo priima sprendimą dėl vietos plėtros strategijos pakeitimo. Komitetas įvertina, ar atlikus vietos plėtros strategijos pakeitimą vietos plėtros strategija duos tiek pat arba daugiau naudos ir efektyviau bus siekiama vietos plėtros strategijoje nustatyto tikslo įgyvendinimo. Jeigu Komitetas nustato, kad dėl vietos plėtros strategijos pakeitimo miesto VVG negalės pasiekti vietos plėtros strategijoje nustatyto tikslo (-ų) ir tolesnis vietos plėtros strategijos įgyvendinimas būtų neefektyvus, Komitetas nepritaria vietos plėtros strategijos keitimui.

Komitetui priėmus sprendimą dėl vietos plėtros strategijos pakeitimo Ministerijos Regioninės politikos departamentas parengia Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro įsakymo pakeitimo projektą, kuriuo patvirtintas vietos plėtros strategijų sąrašas, ir pateikia jį Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministrui. Regioninės politikos departamentas per 5 darbo dienas nuo šio įsakymo patvirtinimo raštu informuoja miesto VVG apie priimtą sprendimą.

VII. VIETOS PLĖTROS STRATEGIJOS FINANSINIS PLANAS

1. TIKSLAS. PASKATINTI ZARASŲ MIESTO GYVENTOJŲ EKONOMINĮ AKTYVUMĄ IR PAGERINTI ĮSIDARBINIMO GALIMYBES								
1.1. UŽDAVINYS: Remti smulkaus ir socialinio verslo kūrimą ir plėtrą Zarasų mieste								
VEIKSMAS	LĖŠŲ POREIKIS	Įgyvendinimo pradžios metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai
		2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>1.1.1.</i> Naujų verslo ir socialinio verslo iniciatyvų kūrimo skatinimas	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	10000	5000	0	10000	4000	0
	Valstybės biudžeto lėšos	0	2794	1397	0	2794	1118	0
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	2750	1375	0	2750	1100	0
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	34456	17228	0	34456	13783	0
	<i>Iš viso:</i>	0	50000	25000	0	50000	20000	
<i>1.1.2.</i> Bendradarbiavimo tinklų jungiančių vietinius smulkiuosius tiekėjus ir vietinius pardavėjus ar	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	2500	1000	500	2500	1000	500

perdirbėjus kūrimas								
	Valstybės biudžeto lėšos	0	698	279	140	698	279	140
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	688	275	138	688	275	138
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	8614	3446	1723	8614	3446	1723
	<i>Iš viso:</i>	0	12500	5000	2500	12500	5000	2500
<i>1.1.3. Naujai veikiančio verslo stiprinimas</i>	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	500	500	500	500	500	500
	Valstybės biudžeto lėšos	0	140	140	140	140	140	140
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	138	138	138	138	138	138
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	1723	1723	1723	1723	1723	1723
	<i>Iš viso:</i>	0	2500	2500	2500	2500	2500	2500
1.2. UŽDAVINYS: Suteikti Zarasų miesto gyventojų įsidarbinimui reikalingus įgūdžius ir informaciją								
<i>1.2.1. Iniciatyvų skirtų socialinę atskirtį patiriančių gyventojų grupių darbo įgūdžių įgijimui rėmimas</i>	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	3000	1000	1000	3000	1000	1000
	Valstybės biudžeto lėšos	0	838	279	279	838	279	279
	Kitos viešosios							

	lėšos							
	Privačios lėšos	0	825	275	275	825	275	275
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	10337	3446	3446	10337	3446	3446
	<i>Iš viso:</i>	0	15000	5000	5000	15000	5000	5000
1.2.2. Sunkiausia socialinę atskirtį (pvz. pabėgėliai, buvę nuteistieji ir kt.) patiriančių žmonių įtraukimas į ekonominę ir socialinę veiklą	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	1000	500	0	1000	500	0
	Valstybės biudžeto lėšos	0	279	140	0	279	140	0
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	275	138	0	275	138	0
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	3446	1723	0	3446	1723	0
	<i>Iš viso:</i>	0	5000	2500	0	5000	2500	0
1.2.3. Zarasų miesto gyventojų perkvalifikavimas į laisvas (kuriamas) darbo vietas.	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	800	500	200	800	500	200
	Valstybės biudžeto lėšos	0	224	140	56	224	140	56
	Kitos viešosios lėšos							

	Privačios lėšos	0	220	138	55	220	138	55
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	2757	1723	689	2757	1723	689
	<i>Iš viso:</i>	0	4000	2500	1000	4000	2500	1000
2. TIKSLAS. MAŽINTI ESAMĄ ZARASŲ MIESTO GYVENTOJŲ SOCIALINĘ ATSKIRTĮ								
2.1. UŽDAVINYS: Didinti socialinių ir kitų viešųjų paslaugų kokybę ir prieinamumą Zarasų mieste								
2.1.1. Teikti socialines paslaugas (aprūpinimo techninėmis pagalba priemonėmis, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo asmens (šeimos) namuose ir kt.) socialinę atskirtį patiriantiems Zarasų miesto gyventojams	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	5000	2000	2000	5000	2000	2000
	Valstybės biudžeto lėšos	0	1397	559	559	1397	559	559
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	1375	550	550	1375	550	550
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	17228	6891	6891	17228	6891	6891
	<i>Iš viso:</i>	0	25000	10000	10000	25000	10000	10000
2.1.2. Teikti informavimo paslaugas tikslinės grupės atstovams apie socialines ir kitas viešąsias paslaugas	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	400	400	400	400	400	0
	Valstybės biudžeto	0	112	112	112	112	112	0

	lėšos							
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	110	110	110	110	110	0
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	1378	1378	1378	1378	1378	0
	<i>Iš viso:</i>	0	2000	2000	2000	2000	2000	0
2.2. UŽDAVINYS: Vykdyti socialinės atskirties mažinimą skatinant socialiai pažeidžiamų gyventojų integraciją ir įsitraukimą į bendruomenės gyvenimą								
2.2.1. <i>Teikti sociokultūrinės paslaugas tikslinės grupės atstovams pasitelkiant savanorius</i>	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	4000,00	2000,00	1000,00	4000,00	2000,00	1000,00
	Valstybės biudžeto lėšos	0	1117,50	558,75	279,38	1117,50	558,75	279,38
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	1100,00	550,00	276,00	1100,00	550,00	275,00
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	13782,50	6891,25	3445,00	13782,50	6891,25	3445,63
	<i>Iš viso:</i>	0	20000,00	10000,00	5000,00	20000,00	10000,00	5000,00
2.2.2. Interaktyvių kūrybinių veiklų organizavimas pasitelkiant Zarasų viešąją infrastruktūrą, naujai atsirasiančias erdves	Savivaldybės biudžeto lėšos	0	1000	800	700	1000	800	700

	Valstybės biudžeto lėšos	0	279	224	196	279	224	196
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	0	275	220	193	275	220	193
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	0	3446	2757	2412	3446	2757	2412
	<i>Iš viso:</i>	0	5000	4000	3500	5000	4000	3500

VEIKSMAS	LĖŠŲ POREIKIS	Įgyvendinimo pradžios metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo metai	Įgyvendinimo pabaigos metai
		2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.	2022 m.
<i>Strategijos administravimo išlaidos, eurai</i>	Savivaldybės biudžeto lėšos	3000	2000	2000	2000	2000	2000	2000
	Valstybės biudžeto lėšos	838	559	559	559	559	559	559
	Kitos viešosios lėšos							
	Privačios lėšos	825	550	550	550	550	550	550
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	10337	6891	6891	6891	6891	6891	6891
	<i>Iš viso:</i>	15000	10000	10000	10000	10000	10000	10000
<i>Iš viso vietos plėtros</i>	Savivaldybės	3000	30200	15700	8300	30200	14700	7900

<i>strategijai įgyvendinti</i>	biudžeto lėšos							
	Valstybės biudžeto lėšos	838	8437	4386	2319	8437	4107	2207
	Kitos viešosios lėšos	0	0	0	0	0	0	0
	Privačios lėšos	825	8305	4318	2284	8305	4043	2173
	Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos	10337	104058	54096	28598	104058	50651	27220
	<i>Iš viso:</i>	15000	151000	78500	41500	151000	73500	39500

PRIEDAI

1. ZMVVG steigimo dokumentų (steigimo sutarties, steigimo protokolo, įstatų, elektroninio sertifikuoto išrašo) kopijos, 17 lapų.
2. ZMVVG visuotinių narių susirinkimų protokolų kopijos, 6 lapai.
3. Utenos regiono plėtros tarybos išvados kopija, 1 lapas.
4. Zarasų rajono savivaldybės tarybos sprendimo kopija, 1 lapas.
5. Zarasų miesto situacijos ir gyventojų poreikių tyrimo ataskaita, 21 lapas.
6. Tikslų ir uždavinių pasirinkimo alternatyvų vertinimas, 8 lapai.
7. Lėšų poreikio veiksnių įgyvendinimui pagrindimas, 8 lapai.
8. Bendradarbiavimo sutarties su Zarasų-Visagino regiono vietos veiklos grupe kopija, 1 lapas.